

RI NAB'E WUJ XTZ'IB'AX CHKECH RI E'AJKORINTO

Keb' oxib' tzij puwi' ri Nab'e wuj xtaq chkech ri Eajkorinto

Ri tinimit Korinto jun tinimit che k'o chuchi' ri polow jawije' keopan wi ri jetaq jukub'. Chila' kechomanik jacha ri kichomanik ri e'ajgriego. K'atek'uri', ri e'ajgriego man kakich'ob' taj ri uk'astajib'al ri ti'ojal. Pa we wuj ri' qeta'm ri kuchomaj ri Pab'lo puwi' ri kik'aslemal ri kakiterne'j ri Jesus Kristo e puwi' ri kik'aslemal ri man kekojon ta chrech ri Jesus Kristo.

K'o jun k'ule'lanik kab'an pa ri tyox (1,10-16) e ri Pab'lo are kukoj ri uno'jib'al ri Kristo Jesus chuwach ri uno'j ri uwachulew (1,17ss).

Kuk'utu ri qastzij kichak jachintaq kek'utuwik ri Utzij ri Dyos (3,5-4,13). Kuya ub'ixik keb' oxib' tzij puwi' ri achi che kub'an ri uk'aslemal ruk' ri rixoqil ri utat (5). Ri Pab'lo kuya keb' oxib' tzij pakiwi' ri winaq che ekojonel chrech ri Kristo Jesus k'atek'uri' keb'e kuk' ri jetaq q'atb'altzij che man kekojon taj chrech ri Kristo Jesús (6). Pa ri kapitulo 7 are kach'aw puwi' ri k'ulanem e puwi' ri q'apojil.

Pa ri kapitulo 8-10 kub'ij keb' oxib' tzij puwi' ri ti'j che kachi'x chrech ri man dyos taj. Chiwila' 8,13: *"Xa je'k'uri', we xa rumal jun jas uwach, ktzaq ri wachalal, man k'o ta chi jumal ri' kintij ri ti'j, arech man kinya ta b'e che ktzaq ri wachalal."*

Pa ri kapitulo 11 are kuya ub'ixik ri taqanik puwi' ri wa'im ruk' ri Ajawxel. Pa ri kapitulo 12 kuya ub'ixik ri jetaq usipanik ri Uxlab'xel. Kujunamatisaj we sipanik ri' ruk' ri b'aqilal. K'atek'ut pa ri kapitulo 13 kub'ij che ri nimalaj utoq'ob' ri Uxlab'axel are ri loq'oq'eb'al k'u'x. Pa ri kapitulo 14 kuya' nik'aj taq pixab'. Man utz taj we k'o jun winaq kub'ij nik'aj taq tzij pa ri ub'i ri Uxlab'xel we man k'o ta jun winaq kakowinik kuq'axej pa ri qach'ab'al.

Ri kapitulo 15 are kach'aw puwi' ri k'astajib'al, nab'e are ri Kristo k'atek'uri' e'are chi ukoq ri eterne'l rech ri Jesus Kristo che xoquje' kak'astaj na kiwach ruk' ri kib'aqil. Chiwila' 15,42: *"Xoquje', je' nak'uwa' pa ri k'astajib'al kiwach ri ekaminaqib': katikik ri kaq'ay uwach, kak'astaj uwach pa ri man kq'ay ta uwach"*.

Pa ri kapitulo 16 are k'o nik'aj taq rutzil taq wachaj.

RI NAB'E WUJ XTZ'IB'AX CHKECH RI E'AJKORINTO

Ri utoq'ob' ri Dyos

¹Ri Pab'lo, che sik'im arech kuxik utaqo'n ri Kristo Jesus rumal ri urayib'al ri Dyos e rumal ri Sostenes che qachalal, ²chech ri Ukomon Tyox ri Dyos che k'o pa Korinto, chkech ri etyoxrinaq pa ri Kristo Jesus, esik'italik arech ke'ux etyoxlaj taq winaq kuk' konojel ri kkisik'ij ri ub'i' ri Jesus Kristo pa ronojel k'olib'al, Qajawxel, qech ri uj e kech ri e'are'; ³jun toq'ob' chiwech e nimalaj utzil pa ri ub'i' ri Dyos, ri Qatat, e pa ri ub'i' ri Ajawxel Jesus Kristo!

⁴Nim kinwil wi ri Dyos pa ronojel kajb'al iwumal ri ix, rumal rech ri utoq'ob' ri Dyos che xya'taj chiwech pa ri Kristo Jesus; ⁵rumal rech che sib'alaj xik'am pa ri are' ronojel q'inomal, ronojel uq'inomal ri Tzij, ronojel uq'inomal ri eta'mab'al, ⁶rumal ri chuq'ab' che k'o piwi' ruk' ri k'amb'al no'j rech ri Kristo. ⁷Xa jek'uri' man k'o ta chi jun usipanik ri toq'ob' kraj na chiwech, pa ri kiweye'j na che kuk'ut wi rib' ri Qajawxel Jesus Kristo. ⁸Ri are' sib'alaj kixokowirisaj na ri' chi k'ate' na pa ri k'isb'al, arech man k'o ta jun itzel iwuk' pa ri Uq'ij ri Qajawxel Jesus-Kristo. ⁹Ri Dyos man kuk'ex ta utzij, rumal ri are' ixsik'italik chrech ri nimalaj Komon uk'amik ib' ruk' ri Uk'ojol Jesus Kristo, Qajawxel.

Ri in, in uwinaq ri Pab'lo

¹⁰Kinta chiwech achalaxik, pa ri ub'i' ri Qajawxel Jesus Kristo, che chk'oloq xa jun itzij; che man kk'o'ji' ta jachow ib' chixo'l, xane' junam chiwuk'aj iwib' xa pa jun uxlab'al e xa pa jun chomab'al. ¹¹Rumal rech, ix wachalal, xtzijox chwech, piwi' ri ix kumal ri e'uwinaq ri Klo'e, che k'o jachow ib' chixo'l. ¹²Are kinchomaj rumal weri', che iwonojel kib'ij: «Ri in, in uwinaq ri Pab'lo», –«E ri in, in uwinaq ri Apolo». –«E ri in, in uwinaq ri Sefas». –«E ri in, in uwinaq ri Kristo». ¹³¿La pirtajinaq pa taq ch'aqapil ri Kristo? ¿La xkoj ri Pab'lo cho ri ripb'al rumal kutoq'ob'isaj iwach ix? Ri ix, ¿la xik'am ri iqasna' pa ri ub'i' ri Pab'lo? ¹⁴Nim kinwil wi ri Dyos rumal rech che man k'o ta jun winaq chixo'l ri ix che xinb'an uqasna', xaq xuwi ne' ri Krispo e ri Gayo, ¹⁵Xa jek'uri', ri ix man kixkowin taj kib'ij che ri ix xb'an iqasna' pa ri nub'i' ri in. ¹⁶Je' na k'ut ri in xinb'an ri kiqasna' ri erachalaxik ri Stefano. K'atek'uri', man weta'm ta chi jun winaq, che xinb'an uqasna' ri in.

Ri reta'mab'al ri tzij e ri uripib'al ri Kristo

¹⁷Rumal rech; che ri Kristo man xinutaq taj arech kinya ri qasna'; xane are xinutaqo arech kinb'ij ri Utzalaj Tzij, e weri' man ruk' ta ri reta'mb'al ri tzij, arech man kya'taj ta kan ri uripib'al ri Kristo. ¹⁸Ri utzij ri ripib'al; jun ch'u'j tzij chkiwach ri kkisach kib'; k'atek'ut, chkiwach ri kkikol kib', chqawach ri uj, ri ripib'al jun uchuq'ab' ri Dyos. ¹⁹Rumal rech che tz'ib'atalik: kinkamisaj na ri keta'mab'al ri nim keta'mab'al, k'atek'uri' ri kichomab'al ri echomanelab', kink'yaq na ub'ik. ²⁰¿Jawije' k'o wi ri nim reta'mab'al? ¿Jawije' k'o wi ri chomanelalaj winaq? ¿Jawije' k'o wi ri jun che kchoman pa we uwachulew ri'? Ri Dyos, ¿la

man xukoj ta ri moxil pa ri reta'mab'al we uwachulew ri'? ²¹We uwachulew, rumal che pa ri reta'mab'al, man xuriq ta ri reta'mab'al ri Dyos; xraj xe'ukol ri ekojonelab' rumal jun ch'u'j tzij. ²²Ri e'ajjudi'o kkaj jujun taq k'utb'al, ri e'ajgri'ego kkaj ri eta'mab'al, ²³k'atek'uri', ri uj kqak'ut jun Kristo che xripib'ax cho ri ripab'al; ri e'ajjudi'o ketzaq rumal weri', e chkiwach ri k'o jun chik kikojonik, weri' jun moxil chkiwach, ²⁴k'atek'ut, chkiwach ri esik'italik, kne'b'a' e'ajjudi'o on e'ajgri'ego, wa' we are' ri' are ri Kristo, che uchuq'ab' ri Dyos e reta'mab'al ri Dyos. ²⁵Rumal rech che ri umoxil ri Dyos are nim reta'mab'al chuwach ri keta'mab'al ri winaq, e ri utu'qaril ri Dyos are nim uchuq'ab' chuwach ri kichuq'ab' ri winaq.

²⁶K'atek'uri', e'achalaxik, chiwila' chich'ob'o' uxe': Jachintaq xixsik'ixik, man ek'i taj che ri nim keta'mab'al chkiwach ri winaq, man ek'i taj che enimalaj taq winaq, man ek'i taj che xe'alaxik chki'xo'l winaq che nim kib'antajik. ²⁷K'atek'ut, ri moxil pa we uwachulew, are wa' ri xraj ri Dyos xucha'o arech kek'ixik ri winaq nimalaj taq keta'mab'al; ri tuqa'ril pa we uwachulew, are wa' xraj ri Dyos xucha'o, arech kek'ixik ri k'o kichuq'ab'; ²⁸ri jun winaq che man k'o ta nim ub'antajik ri ralaxib'al e ri winaq che ketzelax uwach pa we uwachulew, are wa' ri xraj ri Dyos xucha'o; arech ksach kiwach ri nim kib'antajik, ²⁹arech man k'o ta jun b'aqilal nim kril wi rib' chuwach ri Dyos. ³⁰Rumal rech Are', ri ix, ix k'o pa ri Kristo Jesus, chiwech ri ix xuxik reta'mab'al ri Dyos, are qasuk'il, are tyoxlaj qak'aslemal e are qakiritajem ³¹arech, jacha ri kub'ij ri tz'ib'atalik: Ri winaq che ri nim kril wi rib', nim chrila' wi rib' pa ri Ajawxel.

²K'atek'uri', aretaq chi' xinb'e in pa ri itinamit ix achalaxik, man xinb'ij ta ri k'u'talik rech ri Dyos ruk' uchuq'ab' ri tzij on ruk' ri eta'mab'al. ²Man je ta ri' ri in, man k'o ta jun chik jas uwach xinwaj xinweta'maj chixo'l, xane' xuwi ri Jesus Kristo e ri ripitalik Kristo. ³Xoquje' ri in, xinb'e chiwach, in tuqa'r, nuxib'im wib' e kinb'irb'itik, ⁴k'atek'uri', ri nutzij e pa ri nuchomanik man k'o ta jun utzalaj tzij rech ri eta'mab'al; xane' jun k'utb'al rech ri Uxlab'axel e ri uchuq'ab' ⁵arech ri ikojonik, k'o ri tikib'alil puwi' ri uchuq'ab' ri Dyos e man puwi' ta ri keta'mab'al ri ewinaq.

⁶K'atek'uri', are kqab'ij jun eta'mab'al chkixo'l ri e'utzalaj taq winaq man are ta kqab'ij jun etamb'al rech we uwachulew, on retamb'al jun nim winaq rech we uwachulew che kkam na ri'. ⁷Xane' are kqaya' ub'ixik ri reta'mab'al ri Dyos, che k'u'talik e man kaq'alajin taj, che ri are' xusuk'umaj chi ojer tzij uloq rech qaq'ijil ri uj, ⁸man k'o ta jun nim winaq chuwachulew, reta'm wa' weri' -rumal rech, che ri e'are', weta keta'm, man xkiripab'a' ta ri' ri Ajawxel rech ri q'ijil cho ri ripib'al-. ⁹K'atek'ut, jacha ri kub'ij ri tz'ib'atalik, ri uj are kqab'ij ri jas taq uwach: che man xril ta ri woq'ochaj, man xuta ta ri xikinaj e man xopan ta pa ri ranima' ri winaq, ronojel ri jastaq uwach che xusuk'umaj ri Dyos chkech ri winaq che kkiloq'o'ej ri Are'.

¹⁰Rumal rech, che chqech ri uj xuk'ut wi ri Dyos weri' rumal ri Uxlab'xel; xane' rumal che ri Uxlab'xel ronojel jastaq uwach kunik'oj, chi k'ate' na pa ri nim kb'e wi ri ub'antajik ri Dyos. ¹¹Chkixo'l ri winaq, ¿jachin reta'm ri jastaq uwach k'o pa ri ranima' ri winaq, we man xuwi ri ruxlab'al ri winaq che chi k'o wi pa ri are'? Xoquje' jenak'uri', man k'o ta jun reta'm ri jastaq uwach rech ri Dyos, xane xuwi ri Ruxlab'xel ri Dyos. ¹²K'atek'uri', ri uj man are ta xqak'am ri ruxlab'al ri uwachulew, xane' are xqak'am ri Uxlab'xel che chi ruk' ri Dyos petinaq wi, arech ri uj qeta'maj ri jetaq sipanik toq'ob' che uya'om ri Dyos chqech. ¹³K'atek'uri', ri uj man kqaya ta ub'ixik weri' ruk' jetaq tzij che xuk'ut reta'mab'al winaq chqawach, xane' ruk' jetaq tzij che are ri Uxlab'xel xk'utuw chqawach ri uj, xane xuya ub'ixik chqawach pa uxlab'al taq tzij, pa uxlab'al taq jastaq chqech. ¹⁴Ri winaq che rech we uwachulew, man kuk'ulaj ta ri jastaq uwach che rech ri Ruxlab'al ri Dyos; xa ch'u'jil moxil

ri' chuwach ri are', e man kkwowin taj kril weri', rumal rech che xa q xuwi pa ri uxlab'al kb'an kowinem che rilik che kb'an q'atoj- tzi puwi' weri'. ¹⁵K'atek'uri', ri uxlab'al winaq kkwowinik kub'an q'atojtzi puwi' ronojel jastaq, e ri are' man k'o ta jun winaq kb'anow q'atojtzi puwi'. ¹⁶Rumal rech ꞑjachin xreta'maj ri uchomanik ri Ajawxel arech kkwowinik kuk'ut chi ukoq chuwach ri Are'? K'atek'uri', ri uj, k'o ri uchomanik ri Kristo quk'.

³K'atek'uri', ri in, ix achalaxik, man xinkowin taj xixinch'ab'ej ri ix, ix je' jas ix uxlab'al taq winaq, xane' xixinch'ab'ej ix jacha ix uwinaq ri uwachulew, ix jacha ak'alab' pa ri Kristo. ²Tu' xinya' chiwech arech kiqu muj, man are ta xinya ko wa chiwech; rumal che maja' kixkowinik che utijik. Xoquje', kamik ri' man kixkowin ta che utijik ³rumal rech che ri ix, ix rech na ri uwachulew. Rumal rech che k'o achixom e ch'o'j chixo'l, ꞑla man ix rech ta ri uwachulew ri' e ri ichak jacha ri kichak ri winaq? ⁴Aretaq chi' ri ix kib'ij: «Ri in, in uwinaq ri Pab'lo», jun chik kub'ij: «Ri in, in uwinaq ri Apolo», ꞑla man ix je' ta ri' jas ri uchak ri winaq?

Ri Apolo e ri Pab'lo e'are e'ajpatanel

⁵ꞑJachin k'u ri Apolo? ꞑE jachin k'u ri Pab'lo? ꞑRi e'are', e'are e'ajpatanel che kumal e'are', ri ix xiriq ri kojoni! e chqajujunal k'o quk' ronojel ri jastaq uwach che xuya ri Ajawxel chkech. ⁶In ri xintik- o'nijik, are ri Apolo xja'anik; k'atek'uri' are ri Dyos xk'iyisanik. ⁷Xa jek'uri', man k'o ta nim uwinaqil ri xtiko'nijik, man k'o ta nim uwinaqil ri xja'anik, xane' are k'o nim uwinaqil ri xk'iyisanik, che are ri Dyos. ⁸Ri jun che ktiko'nijik e ri jun che kja'anik xa ejunam, k'atek'ut konojel ri' kkik'am na ri utojb'alil uk'axel uwach kichak. ⁹Rumal rech che ri uj, uj ajchakunelab' rech ri Dyos; e ri ix, ix rulew ri Dyos, ix, ri ix rachoch ri Dyos.

¹⁰Ruk' ri utoq'ob' ri Dyos che xya'taj chwech, in xinkojow ri utikib'alil; jun chi ri' ri kyakow puwi'; k'atek'ut konojel chkila' jachike ri chak utz kkib'ano. ¹¹Rumal rech, che man k'o ta jun kkwowin che ukojik jun tikib'alil chik chuwach ri kojom chik che are ri Jesus Kristo. ¹²K'atek'uri' we k'o jun winaq, che puwi' we tikib'alil ri' kyakanik ruk' q'an pwaq, ruk' saq pwaq, ruk' utzalaj taq ab'aj, ruk' che', ruk' q'ayes, ruk' k'im, ¹³ri chak kub'an ronojel winaq, kq'alajin na ri'; kq'alajin ri' pa ri Q'ij rumal che kpe na ri' pa ri q'aq', e ri q'aq' kukoj ri' pa ri k'ax ri uchuq'ab' ronojel uchak winaq. ¹⁴We xyak ri chak puwi' ri tikib'alil, kuch'ijo, kkanaj ri'; e ri ajchak kuk'am na jun tojb'al uk'axel ri'; ¹⁵we kk'at ub'i ri chak, ksach uwach ri'; k'atek'uri' ri ajchak kkoltaj na, je' nak'uri' jacha jun che kq'ax pa ri q'aq'.

¹⁶ꞑLa man iweta'm taj, che ri ix, ix nim rachoch ri Dyos, e che ri Ruxlab'al ri Dyos kanajinaq kan iwuk' ri ix? ¹⁷We jun winaq kuk'is tzi puwi' ri nim rachoch ri Dyos kukamisaj na ri are'; rumal rech, che ri nim rachoch ri Dyos tyoxlaj ub'antajik. K'atek'uri', we nim rachoch ri Dyos ri', ix na k'uri'.

Musub' aq'an rib' jun winaq

¹⁸Musub' aq'an rib' jun. We k'o jun winaq kuchomaj che nim reta'mab'al chuwach we uwachulew ri', chumoxirisaj b'a' chi aq'an rib', arech kk'o'ji' ri reta'mab'al, ¹⁹rumal rech, che ri retamab'al we uwachulew ri', ch'u'j chuwach ri Dyos. Xane' jeri' tz'ib'atalik: Ri Dyos ke'usub' ri enim taq keta'mab'al winaq pa ri kisub'unik e'are'; ²⁰k'atek'uri': Ri Ajawxel, reta'm ri kichomab'al ri enim taq keta'mab'al winaq; reta'm che man k'o ta uchoq'ab' we kichomab'al ri'. ²¹Rumal k'u wa' weri', man k'o ta jun winaq kuq'ijilaj aq'an rib' kumal ri

winaq; rumal rech che ronojel ri jastaq uwach iwech ri ix, ²²ri Pab'lo, ri Apolo, ri Sefas, ri uwachulew, ri k'aslemanik, ri kamikal, ri uchanim, ri chwe'q kab'ij, ronojel iwech ri ix; ²³k'atek'uri', ri ix, ix rech ri Kristo, e ri Kristo rech ri Dyos.

⁴Qas chujkila' b'a' ri winaq jacha uj upatanijel ri Kristo e ujmorto'm chrech ri k'u'talik ujastaq ri Dyos. ²K'atek'uri', ri qas kta chkech ri e'ajmorto'm are qas keriqitajik che man kkik'ex ta ri kitzij. ³Chwech ri in man nim ta uq'ij, che ri ix kib'an q'atojtzij panuwi', on kkib'an q'atojtzij panuwi' nik'aj winaq chik. ;Man kinb'an ta ne' q'atojtzij panuwi' ri in! ⁴Qastzij nak'ut che ri nuchomanik man k'o ta kinuchap wi pa yajnik, k'atek'ut man rumal ta weri' suk'il kinkanaj in. Ri q'atal- tzij panuwi' in are ri Ajawxel. ⁵K'atek'ut, mib'an q'atojtzij aretaq chi' maja' kopan ri q'ij. Chiweye'j ri upetb'al ri Ajawxel; ri are' kutzij na ri' ri chäj puwi' ri k'u'talik pa ri q'equ'm e kuk'ut na ri' ri kichak ronojel ri kanima' ri winaq. K'atek'uri' konojel kkik'am na ri' ri kiq'ijil chi rumal ri Dyos.

⁶Pa ronojel we jastaq ri', e'achalaxik, ri in xinkoj wib' chiwach ix, in jun k'amb'al no'j, ri in e ri Apolo; arech kiweta'maj quk' uj ri tzij che jewa' kub'ij: «Mixq'ax puwi' ri tz'ib'atalik», arech ri ix man nimal taj kina'o aretaq chi' kiya iwach ruk' jun e kik'ule'laj jun chik ⁷K'atek'uri', ¿jachin jalajoj kub'an chaweche at?, ¿jas ri k'o awuk' che man xa ta ya'om chaweche? K'atek'uri', we xa ya'om chaweche, ¿jas k'uche che nimal kab'ano jacha man xa ta ya'om chaweche weri'? ⁸Ri ix, ixnojinaq chik! ;Ri ix, ixq'inomalaj taq winaq chik! ;Man quk' ta ri uj, xixuxik ix ajawinelab'! Je' nak'ut, utz nak'uri' weta kixajawinik arech xoquje' ri uj, kujajawinik na k'uri' iwuk'. ⁹Rumal rech, ri in kinchomaj ri xuju'uxisaj ri Dyos, ri uj che ujtaqonelab', xujuuya'o pa ri k'isb'al k'olib'al, uj jacha winaq che xb'an q'atojtzij paqawi' uj rech kamikal; xujya'ik j uj rech ka'yem rech ri uwachulew, uj rech ka'yem kech ri e'anjelib' e ri winaq. ¹⁰Ri uj k'ax qach'ab'exik, uj mox rumal uterne'xik ri Kristo, k'atek'ut ri ix, ix nim taq eta'manelab' chrech ri Kristo; ri uj ujtuqa'r e ri ix k'o ichuq'ab'; ri ix k'o nimalaj iq'ijil k'atek'ut ri uj etzelam qawach. ¹¹Chi kamik na ri', ri uj kujnumik, kchaqij qachi', ujch'analik, kb'an k'ax chqech, e ri uj ujb'inel man k'o ta qachoch; ¹²ri uj sib'alaj kujkosik aretaq chi' kujchakun ruk' we qaq'ab' ri'. We ke- tzelax qawach ri uj kujtewchu'nik; we kb'an k'ax chqech ri uj kqakoch'o; ¹³we itzel qatzijoxik kb'anik, ri uj kqakub'a' uk'u'x ri winaq. Ri uj, uj mes rech ri uwachulew, k'atek'uri' xas kamik ri' uj uk'olib'al ri mes rech ri uwachulew.

Kinwaj che ri ix kiweta'maj weri' ix loq'laj taq walk'uwa'l

¹⁴Man kintz'ib'aj ta weri' chiwech arech kel ik'ix, xane' are kinwaj che ri ix kiweta'maj weri' ix loq'alaj taq walk'uwa'l. ¹⁵We xek'o'iji' lajuj mil iwajtij chech ri Kristo, man ek'i ta itat xek'o'ijk; rumal rech che ri in, rumal ri Utzalaj Tzij xixinwalk'uwa'laj ruk' ri Kristo Jesus. ¹⁶Ri in sib'alaj kink'omij weri' chiwech, chib'ana' jacha ri in. ¹⁷Rumal k'u wa' weri', nutaqom ub'i ri Timote'o chiwech, che loq'alaj nuk'ojol e ri are' che man kuk'ex ta ri utzij chrech ri Ajawxel; kuna'tisaj ri' chiwech ri jetaq nupixab' puwi' ri k'aslemal ruk' ri Kristo Jesus, jacha ri kintzijoj in pa ronojel k'olib'al jawi' k'o wi ri Komon Tyox.

¹⁸Pa ri ichomanik, ri in man kinopan taj pa ri itinimit, xa jek'uri' ejujun winaq kinimarisam kib'. ¹⁹K'atek'ut ri in, chi man naj ta chi wa' kinopan na pa ri itinimit we jeri' kraj ri Dyos, e man kinb'an ta q'atojtzij puwi' ri kitzij ri winaq che nimal kkib'ano, xane' are kib'an q'atojtzij ri' puwi' ri kichuq'ab'; ²⁰rumal rech che ri Rajawib'al ri Dyos, man kkanaj ta kan pa ri tzij xan'e are kkanajik pa ri chuq'ab'. ²¹¿Jas ri kqaj chiwach ri ix, la are

che ri in kinopan na pa ri itinimit ruk' jun che', on ruk' jun loq'oq'eb'alalaj k'u'x e jun ki'laj uxlab'al?

Ri kotz'olem ruk' jun achalaxik

⁵Xuwi kta'taj utzijoxik itzel k'aslemal chixo'l ix, k'atek'uri' jun itzelalaj k'aslemal che man k'o ta jeri' chkixo'l ri winaq che man junam ta qakojonik kuk'; xas xixujal chi na che k'o jun winaq chixo'l che xub'an rixoqil chrech ri uchuchb'al. ²K'atek'uri', ri ix sib'alaj inimarisam iwib', e man k'axk'ob'inaq ta ri iwanima', arech kesax ub'i chixo'l ri jun winaq che b'anal rech weri'! ³Utz b'a' ri', ri in, in elenaq uloq iwuk', man k'o ta ri nub'aqil iwuk', k'atek'ut in k'o chixo'l rumal ri uxlab'al, e xa jeri' xb'antaj q'atojtzij puwi' ri jun che xb'anow weri' jacha in k'o in jela' iwuk'. ⁴Rajawaxik che pa ri ub'i' ri Ajawxel Jesus, iriqom ta b'a' iwib' ri ix pa junamal ruk' ri wuxlab'al ruk' ri uchuq'ab' ri Qajawxel Jesus, ⁵chqajacha' b'a' ub'i we jun winaq ri' chrech ri k'axtok', arech kk'is tzij puwi' ri ub'aqil, arech kkoltaj ri ruxlab'al pa ri Uq'ij ri Ajawxel. ⁶Man rumal ta wa' nim q'ijil chiwech! ¿La man iweta'm taj che ruk' jub'iq' uk'u'xal ksipoj uwach ronojel ri q'or? ⁷Chik'yaqa' ub'i ri q'axinaq chi uk'u'xal, arech ri ix, ix k'ak' q'or, rumal rech che ri ix, ix asimos.

Rumal rech che ri qaq'axeb'al, ri Kristo, xchi'xitajik. ⁸Je' nak'ut, chqaq'axb'ej b'a' ri nimaq'ij, man ruk' ta ri q'axinaq chi uk'u'xal, on ruk' jun sub'unik uk'u'xal, on ruk' jun itzel k'aslemal, xane' chqaq'axb'ej ruk' ch'ajch'oj e saqalajtzij asimos. ⁹Aretaq chi' xintz'ib'aj ub'i pa ri nuwuj chiwech, che ri ix mixk'oji' kuk' ri itzel taq winaq, ¹⁰man are ta xinchoman chkech ri itzel taq winaq rech we uwachulew ri', on ri kkiloq'oq'ej ri pwaq, on ri sib'alaj kkaj uwach ronojel jastaq, on ri k'o k'i uwach Kajawxel; weta jeri', rajawaxik na k'uri' kixel ub'i ri ix pa we uwachulew. ¹¹Man je ta ri', ri in xintz'ib'aj chiwech, che ri ix, man kixk'oji' ta ruk' ri jun winaq che pa ri ub'ixik achalaxik, k'atek'uri' k'o pa ri itzel k'aslemal, che kuloq'oq'ej ri pwaq, che k'i' uwach kajawxel k'olik, che kub'ij itzel taq tzij, che kq'ab'arik, on che kraj ronojel jastaq, mixwa'ik ruk' jun winaq che jeri'. ¹²¿Jas k'u'che kinb'an q'atojtzij in puwi' ri winaq che man k'o ta pa ri komon? ¿La man are ta ri winaq ri ek'o pa ri Komon kib'an q'atojtzij ix pakiwi'? ¹³Ri winaq che man ek'o ta pa ri Komon, are ri Dyos ri' kb'anow na q'atojtzij pakiwi'.

Chik'yaqa' ub'ik, chiwe'saj ub'ik pa ri ikomon ri winaq che ajb'anal itzel taq k'ax.

Ri q'atb'altzij

⁶Aretaq chi' k'o jun chixo'l che k'o uch'o'j ruk' jun chik, ¿la kraj lo kb'e pa ri q'atb'altzij chkiwach ri man esuk' taj e la man are ta kb'e chkiwach ri etyoxlaj taq winaq? ²¿La man iweta'm ta ri ix che e'are ri etyoxlaj taq winaq kib'anow na ri' q'atojtzij puwi' ri uwachulew? K'atek'uri', we ix ri kixb'anow q'atojtzij puwi' ri uwachulew, ¿la man ix utz ta k'uri' che ub'anik ri q'atojtzij puwi' ri jub'iq' che man k'o ta upatan? ³¿La man iweta'm ta ri ix che uj ri' ri kujb'anow na ri q'atojtzij pakiwi' ri e'anjelib'? ¿La man kqab'an ta q'atojtzij ri' puwi' ri jastaq rech we jun k'aslemal ri'? ⁴K'atek'uri', aretaq chi' ri ix, ix k'o pa jujun taq ch'o'j, kixb'e chkiwach ri eq'atal taq tzij, che ri Komon Tyox kretzelaj kiwach! ⁵Kinb'ij weri' chiwech rech ik'ixb'al; je', man k'o ta jun winaq chixo'l che nim reta'mb'al, che kkowinik kub'an q'atb'altzij chkixo'l ri e'achalaxik! ⁶Man je ta ri', xane' kixb'e chkiwach ri eq'atb'altzij e kixch'o'jinik jun achalaxik ruk' jun achalaxik chik, e weri', chkiwach ri winaq che man junam ta qakojonik kuk'! ⁷K'atek'uri', chi jun itzel chi wi iwuk' che k'o uch'o'j jun ruk' jun chik. ¿La man are ta utz ri' che kaqariq na ri uq'oxomal ri man suk' taj kb'an chqech? on ¿jas che, che ri ix, man kiya taj kka'm ub'ik ri jastaq iwech? ⁸Xane ix kixb'anow

ri man suk' taj, e ix ri kixk'amow ub'i ri jastaq kech ri nik'aj chik e weri' chkech iwachalal kib'an wi.

⁹¿La man iweta'm taj che jachin ri man suk' winaq taj man kkechb'ej ta ri' ri Rajawib'al ri Dyos? ¡Misub' b'a' iwib' ix!, ri kkib'an itzel pa ri uwinaqil kib'aqil, ri k'o molom taq Kajawxel, ri ek'i taq ixoqib' achijab' kek'oji' kuk', ri k'o itzel k'aslemal kuk', ri kib'anom sib'alaj k'ax ¹⁰ri elaq'omab', ri are kkaj ronojel jastaq, ri eq'ab'arelab' taq winaq, ri kkib'ij ri itzel taq tzij, man kkechb'ej ta ri' ri Rajawib'al ri Dyos. ¹¹K'atek'uri', wa' weri', eko jujun wa' chixo'l che xkib'an wa', k'atek'ut, xixch'ajtajik, xixtyoxrisatajik, xixsuk'ub'a'tajik rumal ri ub'i' ri Ajawxel Jesus Kristo e rumal ri ruxlab'al ri Qadyos.

Ronojel jastaq uwach ya'tal chwech

¹²«Ronojel jastaq uwach ya'tal chwech»; k'atek'ut man ronojel ta jas uwach utz chwech. «Ronojel jastaq uwach ya'tal chwech»; k'atek'ut man kinya ta b'e chrech jun jas uwach che kuq'at tzij panuwi'. ¹³Ri wa chqapam kb'e wi e ri qapam kuk'ulaj ri wa. E ri Dyos, kusach uwach ri' ri qapam e ri qawa. Ri b'aqilal man xb'an taj arech kupatanij ri itzel k'aslemal; xane' xb'anik arech kupatanij ri Ajawxel e ri Ajawxel are kupatanij ri b'aqilal. ¹⁴K'atek'uri', ri Dyos che xuk'astajisaj uwach ri Ajawxel, xoquje' kuk'astajisaj na qawach uj ri' ruk' ri uchuq'ab'.

¹⁵¿La man iweta'm ta ri ix, che ri ib'aqil utz'aqatil ri Kristo? ¿E la kink'am k'u ub'i in ri' ri utz'aqatil ri Kristo arech kuxik utz'aqatil jun ixoq kech nim chuti'n? ¡Man je taj, qastzij nak'ut che man je taj! ¹⁶On ¿la man iweta'm taj che jachin kunim rib' ruk' jun ixoq che kech nim ch'uti'n, xa jun chi kib'aqil ri' ruk' ri are'? Rumal rech che b'im: Ri ekeb' ke'uxik xa jun chi b'aqilal. ¹⁷Xa k'u jeri', ri junam kruk'aj rib' ruk' ri Ajawxel, xa jun uxlab'xel ri' ruk' ri are'.

¹⁸¡Chixanimaj chuwach ri makaj ruk' achi ixoq! «Ronojel mak che kub'an jun winaq man kkanaj ta kan pa ri ub'aqil»; k'atek'ut ri jun che kmakun ruk' achi ixoq, chi ruk' ri ub'aqil wi kmakun wi.

¹⁹¿On la man iweta'm taj, che ri ib'aqil jun nimalaj rachoch ri Uxlab'xel che k'o iwuk' ix e wa' weri' are ri Dyos uya'om chiwech e ri ib'aqil qas man iwech ta ri ix? ²⁰¡Je' na k'ut, ri ix utzalaj iloq'ik xb'anik! Nim b'a' chiwila' wi ri Dyos pa ri ib'aqil!

Ri achi e ri ixoq

⁷Puwi' ri jastaq che xitz'ib'aj uloq chwech, utz we ri achi man k'o ta rixoqil. ²K'atek'ut, chuwach ri itzel k'aslemal utz che ri achi k'o rixoqil e ri ixoq k'o rachajil. ³Ri achajilal qas chuk'aslemaj b'a' ruk' ri rixoqil ri taqal chrij kub'ano e xoquje' jeri' chub'ana' ri ixoqilal ruk' ri rachajil. ⁴Ri ixoqilal man k'o ta ukowinem puwi' ri ub'aqil, are ri rachajil k'o ukowinem puwi'. Xoquje', ri achajilal man k'o ta ukowinem puwi' ri ub'aqil, are ri rixoqil k'o ukowinem puwi'. ⁵Mipaqchi'j iwib', ri jun chrech ri jun chik, we kiwaj jeri' kib'ano, junam uchomaxik chib'ana', chichomaj jumpa' q'ij man kiwuk'aj ta iwib', arech kuya'o kixok pa ch'awem ruk' ri Dyos; k'atek'uri', jumal chik junam chiwuk'aj iwib', arech ri k'axtok' man kupatanij ta rib' piwi' ix rumal che man kiq'i' ta uq'ilik iwib' e kixukoj pa k'ax. ⁶Wa' we jastaq kinb'ij chiwech ri' komon uchomaxik kib'ano, man jun taqanik taj. ⁷Sib'alaj kinwaj weta konojel ri achijab' ejeri' in jacha ri in; k'atek'ut, konojel ri winaq kik'amom chi pa ri Dyos uloq ri jun toq'ob' ya'om chkech: nik'aj winaq jaljoj ri kib'antajik, nik'aj winaq chik jun wi chik ri kik'aslemal.

⁸Kinb'ij chkech ri man ek'ulk'uj taj e chkech ri emalkanib' chuchu'ib' che are utz chkech kekanajik in jacha ri in. ⁹K'atek'ut, we man k'iq'i'o k'iq'il iwib', chixk'ulunoq; are utz ri' kk'uli' jun chuwach che kuporoj rib'.

¹⁰Chkech ri ek'ulanik, kinb'ij weri', man in taj kinb'inik, xane' are ri Ajawxel: ri ixoqilal muya' kan ri rachajil ¹¹-k'atek'ut we kuya kan ri are', muloq'oj jun chik, on chutzirisaj rib' ruk' ri rachajil- e che ri achajilal, muya kan ri rixoqil.

¹²Chkech ri enik'aj chik, in ri kinb'in chkech, man are ta ri Ajawxel: we k'o jun achalaxik che ri rixoqil man k'o ta ri qakojonik ruk' e kraj kkanaj ruk', mupaqchi'j ub'i ri are'. ¹³We k'o jun ixoq che ri rachajil man k'o ta ri qakojonik ruk' e kraj kkanaj ruk', mupaqchi'j ub'i ri are'. ¹⁴Rumal rech, ri achajilal che man k'o ta qakojonik ruk', tyoxrisam chik rumal ri rixoqil, k'atek'uri', ri ixoqilal, ri man k'o ta qakojonik ruk', tyoxrisam chik rumal ri rachajil che k'o qakojonik ruk'. Weta mat jeri', ri e'iwalk'uwa'l man etyox ta ri', k'atek'ut, ri kamik ri', ri e'are' etyoxlaj taq winaq. ¹⁵We ri jun che man k'o ta qakojonik ruk', are kajawanik che kkijach kib', chkijacha' b'a' kib', e weri' kneb'a' are ri achi achalaxik on are ri ixoq achalaxik man k'o ta chi e'unuk'um: ri Dyos xixusik'ij ri ix arech kixk'aslemanik pa ri ja'maril. ¹⁶Ri at, at ixoqilal ¿jas aweta'm we at na ri' katkolow ri awachajil? e ri at, at achajilal, ¿jas aweta'm we at na ri' katkolow ri awixoqil?

¹⁷Konojel b'a' ri winaq chekanajoq pa ri kik'aslemal che uya'om ri Ajawxel chkech, chekanajoq jeri' jacha ri kib'antajik arechi' xesik'ix rumal ri Ajawxel, are wa' ri taqanik kinch'ik kanoq pa ronojel taq ri Komon Tyox. ¹⁸¿La k'o jun che xsik'ixik aretaq chi' q'atom chi ri utz'umal uwi' ri ukowil? Mukamulij b'a' uq'atik uwi' ri ukowil. ¿La k'o jun che xsik'ixik aretaq maja' kq'atik uwi' ri ukowil? Muq'at b'a' uwi' ri ukowil ¹⁹Man are ta ri q'atom uwi' ukowilal on ri man q'atom taj ri k'o nimalaj upatan; ri k'o upatan are ri uk'olik e ri ub'anik ri upixab' ri Dyos. ²⁰Ronojel winaq chkanajoq pa ri k'aslemal jawije' xriqitaj wi rumal ri utzij ri Dyos. ²¹¿La at jun ajchakunel patanijel chrech jun ajaw aretaq chi' xopan ri Tzij awuk'? ¿Matok chuchomaxik weri'! Kne'b'a' katkowinik kato'tajisaj awib', sib'alaj chatchakunoq je' jas at jun ajchakunel at patajinel chrech jun ajaw. ²²Rumal rech che ri jun ajchakunel ajpatanijel chrech jun ajaw aretaq chi' xopan ri utzij ri Ajawxel ruk', ri are' ri' to'tajisam rumal ri Ajawxel; e ri jun che man k'o ta puq'ab' jun ajaw aretaq chi' xopan ri Tzij ruk', ri are' rajchak ajpatanijel chrech ri Kristo. ²³Ri ix utz iloq'ik b'anom! Mixokik ixkajchak ixkipatanijel winaq. ²⁴Achalaxik, chikanaj konojel winaq chuwach ri Dyos pa ri k'aslemal jawije' xriqitaj wi rumal ri Tzij.

²⁵Pakiwi' ri eq'apojib' ek'ojolab', ri in man k'o ta jun utzij ri Ajawxel kinb'ij, xuwi kinb'ij jun nutzij in jacha jun winaq, che rumal ri loq'oq'eb'al uk'u'x ri Ajawxel, in kub'al k'u'x chkiwach ri winaq. ²⁶Ri in, kinchomaj, che wa' weri', utz, rumal ri k'ax chuwachulew, utz chech ri winaq che kkanaj jeri'. ²⁷Ri at, ¿we k'o awixoqil? Mapaqchi'j ub'i ri are'. Ek'u ri at, ¿We man k'o' awixoqil? Matzujuk b'a' awixoqil. ²⁸K'atek'ut, we katk'uli'k, ri at man katmakun taj: we kk'uli' ri ali man kmakun taj; k'atek'ut konojel ri' ri winaq ri' kkiriq na ri' ri k'ax pa ri kib'aqil, e ri in kwaj che weta mat kiriq weri'.

²⁹Kinb'ij b'a' weri' chiwech ixachalaxik: xaq ub'i' wa' kok'ow ri jastaq. We uchanim ri', ri jun che k'o rixoqil, chk'asleman b'a' jacha man k'o taj; ³⁰ri nik'aj che ke'oq'ik chkib'ana' b'a' che man ke'oq' taj; ri nik'aj che keki'kotik chkib'ana' b'a' che man keki'kot taj; ri nik'aj che kiloq'o'mik chkib'ana' b'a' che man k'o ta k'o kuk'; ³¹ri nik'aj che je'lik ukojik we uq'inomal we uwachulew kkib'ano, chkib'ana' b'a' che man je'lik ta ukojik kkib'ano. Rumal rech che we uwachb'al we uwachulew ri' tajin kk'isik.

³²Ri in kinwaj weta mat kixmayow ix. Ri achi che man k'ulan taj, are chkmayowoq puwi' ri jastaq rech ri Ajawxel, chmayowoq jas ri kub'ano arech kqaj chuwach ri Ajawxel. ³³Ri achi che k'ulanik are chmayowoq chrech ri jastaq rech ri uwachulew, are chumaya' ri

jastaq che kqaj chuwach ri rixoqil; ³⁴xa jek'uri' uch'aqapim rib' ri uk'aslemal. Ri ixoq che man k'o ta rachajil, xoquje' ri ali are chumaya' ri jastaq rech ri Ajawxel; are chutzukuj che tyox ub'antajik ri are' pa ri ub'aqil e pa ri ruxlab'al. Ri jun che k'ulanik, are chumaya' ri jastaq rech we uwachulew, ri jastaq che kqaj chuwach ri rachajil. ³⁵Ri in kinb'ij weri' chiwech rumal che utzil wa' chiwech, man xa ta jun k'a'm kinkoj chiwech, xane are kinwaj kixink'am ub'i pa ri k'aslemal e pa ri utzalaj uchapik ximon ib' ruk' ri Ajawxel.

³⁶We k'o jun winaq che pa uchuq'ab' ri uk'aslemal kuchomaj che kkowinik man utz taj ri tajin kub'ano ruk' ri uch'ab' ali, rumal che k'o pa ri uk'ojolil, chub'ana' b'a' ri rajawaxik kb'anik: ;man kmakun ta ri', che'ek'ulun b'a'! ³⁷K'atek'ut, we k'o jun chi pa ranima' kraj uk'amom uq'ab' ruk' chuq'ab', e ri are' man kojom ta uk'u'x' e chi ruk' ri ukowinem kraj che nim kril wi ri uch'ab' ali, ri are' xoquje' utz kub'an ri'. ³⁸Je' nak'ut, ri jun che kk'uli' ruk' ri uch'ab' ali, utz ri kub'ano e ri jun che man kk'uli' ta ruk', sib'alaj utz chi na ri kub'ano.

³⁹Ri ixoqilal ximatalik kanajinaq ruk' ri rachajil pa ronojel ri uk'aslemal ri are'; k'atek'ut we kkam ri rachajil, ri are' kkirtajik, kuya'o kk'uli' ruk' ri jun che kraj ri are', k'atek'ut, xuwi' pa ri ub'i' ri Ajawxel. ⁴⁰K'atek'uri', ri are', nimalaj ki'kotemal ri' kk'o'ji'k we kkanaj kanoq jeri' jacha ri kinchomaj in. Ri in kinchomaj che xoquje' k'o wuk' in ri Ruxlab'al ri Dyos.

Ri ti'j che kchi'x chkech ri emolom taq ajawxel

⁸Puwi' ri ti'j che kchi'x chkech ri imolom taq dyos «qonojel ri uj qeta'm chik, rumal rech che k'o qano'j». K'atek'ut, ri no'jinik kuya' nimal; ri loq'oq'eb'al k'u'x kuyak wachaj. ²We jun winaq kuchomaj che k'o chi reta'mab'al che jun jas uwach, maja' kreta'maj ri', jacha ri rajawaxik kreta'maj; ³k'atek'uri', we k'o jun winaq kuloq'oq'ej uwach ri Dyos, ri Dyos xas reta'm chi uwach we are' ri'. ⁴Puwi' ri utijik ri ti'j che kchi'x chkech ri emolom taq dyos, ri uj qeta'm che «jun molom dyos man k'o ta upatan chuwachulew» e «man k'o ta chi jun Dyos, xuwi ri Are' Jun chi Dyos k'olik». ⁵Kne'b'a' ke'okisaxik edyos chikaj e chuwachulew, man qastzij ta ri' edyos -xa jek'uri' ek'o sib'alaj edyoses e sib'alaj ek'i ajawxel ek'ollik-, ⁶chqawach ri uj, k'o xa jun chi Dyos, are ri Tatxel, e chi ruk' ri are' kpe wi ronojel jastaq, e ruk' ri are' tajin kujb'e wi, e k'o xa jun chi Ajawxel, Jesus Kristo, rumal ri are' kb'antaj ronojel ri jastaq k'o choq'ijsaq, xoquje' rumal, uj k'o uj, e ri uj kujb'in pa ri uk'aselamal ri Are'.

Man kinya ta b'e che ktzaq ri wachalal

⁷K'atek'uri', man konojel ta winaq wa' k'o kino'j chrech weri'. Ek'o nik'aj winaq wa', rumal rech che pa taq ri q'ij kanoq xepe chkiwach ri imolom taq dyos, k'amaninaq chkech kkitij ri ti'j kchi'x chkiwach, xa k'u jeri' tz'ilob'inaq ri kuxlab'al e'are'. ⁸Man k'o ta jun wa' kajuqetsaj chunaqaj ri Dyos. We man kqatij uj weri', man xa ta rumal ri' nitz' qab'antajik; k'atek'uri' we kqatij uj weri', man rumal ta ri' nim qab'antajik. ⁹Qas utz rilik chib'ana', china'a' b'a' iwib' ukojik ri ib'antajik che ixtzoqopitalik, arech man jun k'am b'a' ta chkech ri etuqa'r winaq e ketzaq rumal weri'. ¹⁰Rumal rech, ri at che k'o ri ano'j, katril jun winaq at t'uyul cho ri mexa pa ri rachoch ri emolom taq dyos; rumal che man k'o ta uchuq'ab' ri ruxlab'al ri are', ;la man kuchomaj ta k'uri' che ya'tal chech kutij ri ti'j che xchi'taj chkech ri emolom taq dyos? ¹¹;Xa jek'uri', ri ano'j kukamisaj ri' ri winaq che ma k'o ta uchuq'ab', ri achalaxik che xtoq'ob'isax uwach e rumal are' xkam ri Kristo! ¹²E aretaq chi' kixmakun jewa' chkiwach ri e'iwachalal, aretaq chi' kisoko ri kuxlab'al che man k'o ta kichuq'ab', ri ix

kixmakunik chuwach kik'ule'laj ri Kristo. ¹³Xa je'k'uri', we xa rumal jun jas uwach, ktzaq ri wachalal, man k'o ta chi jumul ri' kintij ri ti'j, arech man kinya ta b'e che ktzaq ri wachalal.

¿La man intzoqopitalik ta ri in?

⁹¿La man intzoqopitalik ta ri in? ¿La man in jun taqo'nel ta ri in? ¿La man wilom ta ri in ri Jesus Qajawxel? ¿La man ix taj ix nuchak pa ri Ajawxel? ²We chkiwach enik'aj chik, ri in man in taqo'nel taj, chiwach ix, ri in, in jun taqo'nel, rumal rech che ri ix, pa ri Ajawxel it'iqom ri jetaq nuchak, ³e are k'u wa' ri to'b'al wech chkiwach ri kkib'an q'atojtzij panuwi'. ⁴¿La man ya'tal ta chqech uj che kujwa'ik e kujqumunik? ⁵¿La man ya'tal ta chqech uj che k'o jun ajkojonel qixoqil jeri' jacha ri enik'aj etaqo'nelab' chik e jeri' jacha ri erachalal ri Ajawxel e jacha ri Sefas? ⁶¿On xaq xuwi' chqech ri uj, ri in e ri B'ernab'e, man ya'tal ta chqech che man kujchakun taj? ⁷¿Jachin jun kb'e pa ch'o'j, k'atek'uri', kutojb'ej rib' xas ruk' upwaq are'? ¿Jachin ktikow jun tikb'al uva k'atek'uri' man kutij ta uwach? ¿Jachin kyuq'un chkech jupuq awaj k'atek'uri' man kutij ta ri uwa'l kitu' ri jupuq awaj?

⁸¿La xaq utzij winaq weri'? on ri pixab' ¿la man kub'ij taj xoquje' weri'? ⁹Je' nak'ut, pa ri upixab' ri Mo'ises tz'ib'atalik: «Makoj uchimal utza'm ri wakax che kub'an yoq'oj triko». ¿La kchoman ri Dyos chrech ri wakax? ¹⁰¿La man paqawi' ta ri uj kch'awik? Je' nak'ut, weri' tz'ib'atalik rumal qech uj: ri jun che kuch'ol ri ulew, rajawaxik che kub'an ri ch'olaj ruk' eye'b'al, k'atek'uri' ri jun che kupach'lej ri triko, kupach'lej ruk' eye'b'al che k'o re ri' ri are' kuriq ub'ik. ¹¹Ri uj we xqab'an ri awex iwuk' ix ruk' ri jastaq che rech ri uxlab'al, ¿la nim k'uri' chiwach che kqamol chixo'l ri jastaq rech ri uwachulew? ¹²We ek'o nik'aj chik che kiya'om piwi' ix we pixab' ri', ¿la man are ta k'u nim ri qech uj chuwach ri kech are'? K'atek'uri', ri uj, man xqakoj ta chkiwach ri winaq we jun pixab' ri'. Xane' ronojel jas uwach kqakuyu, arech ri uj, man k'o ta jun k'ax kqab'an chrech ri Utzalaj Utzij ri Kristo. ¹³¿La man iweta'm taj, che ri e'ajchakib' chrech ri nim rachoch ri Dyos chi k'o ri kipwaq che rech ri nim rachoch ri Dyos? ¿La man iweta'm taj che ri kechakun cho ri tab'al ekeb' ri' chrij ri jastaq ruk' ri tab'al? ¹⁴Xa je'k'uri', ri Ajawxel taqaninaq chkech ri kkiya ub'ixik ri Utzalaj Tzij, ruk' ri Utzalaj Tzij ri' kiwa' wi ri e'are'.

¹⁵K'atek'uri', ri in, man nukojom ta we pixab' ri' chkiwach ri winaq, e man kintz'ib'aj ta weri' arech jeri' kb'an chwech ri in; are nim wa' ri kamikal chuwach wa' weri'. Man k'o ta jun winaq ri' kkamisan ri nuq'ijil in. ¹⁶Rumal rech che chwech ri in chi rajawaxik wi che kinya ub'ixik ri utzalaj Tzij, man xa ta rumal nuq'ijil; je' nak'ut, itzel wa' chwech ri in we man kinya ub'ixik ri Utzalaj Tzij! ¹⁷We xaq kinb'an we chak ri' xaq pa wech wi ri in, kuya' na k'uri' che kinch'a' ri utojb'alil; weta mat jeri', jun chak na k'uri' che xa ya'om chwech. ¹⁸¿Jas k'uri' ri utojb'alil uk'axel? Are weri' ri utojb'alil: kinya ub'ixik ri Utzalaj Tzij, k'atek'uri', man k'o ta pwaq kink'amo, man kinkoj ta chkiwach ri winaq ri pixab' che uya'om kinkojo rumal ri Utzalaj Tzij.

¹⁹Je' nak'ut, ri in, in tzoqopitalik chkiwach nimalaj konojel, k'atek'uri', in pataninel kech konojel winaq arech ke'inch'ak ek'i taq winaq. ²⁰Xinb'an wib' in ajjudi'o kuk' ri e'ajjudi'o arech ke'inch'ak ri e'ajjudi'o; kuk' ri winaq che erech ri pixab' ri in in rech ri pixab' – kn'eb'a' ri in man in rech ta pixab'– arech ri in ke'inch'ak ri winaq che erech ri pixab'. ²¹Xinb'an wib' in jun winaq che man k'o ta ri pixab' wuk' –ri in che k'o jun Pixab' wuk' che rech ri Dyos rumal rech che ri Pixab' k'o wuk', rech ri Kristo– arech ri in, ke'inch'ak ri winaq che man k'o ta ri pixab' kuk'. ²²Ri in man k'o ta nuchuq'ab', xintuqe'risaj wib' kuk' ri etuqe'r winaq arech ri in ke'inch'ak ri etuqe'r winaq. Ri in xinb'an wib' je' ejas konojel winaq arech, kne'b'a' ruk' k'ax ke'inkol enik'aj winaq. ²³K'atek'uri', ronojel weri', ri in kinb'ano rumal ri Utzalaj Tzij arecha' ri in, k'o ri ch'aqap wech.

²⁴¿La man iweta'm taj che aretaq chi' kexik'inik pa ri etz'anb'al, konojel aninaqil kexak'inik, k'atek'uri' xa jun kriqowik, xa jun kk'amowik ri kch'akik? aninaqil chixxak'in b'a' arech ri ix kixch'akanik. ²⁵Ri e'ajetz'anelab' pa ri ketz'anb'al enima'q winaq kkiq'il kib' che ronojel jastaq; k'atek'uri', ri e'are' xa rumal che kkaj kkich'ak jun uke't kijolom che kq'ayik, k'atek'uri', ri uj rumal jun che man kq'ay taj. ²⁶Xa jek'uri', ri in aninaqil kinxik'inik, ri in man kinb'e ta ri' weta mat weta'm jawi' kinb'e wi; k'atek'uri', man xaq ta kinxik'inik xaq jeri'. ²⁷Xane kinb'an k'ax chrech we nub'aqil e kinkoj pa chak; rumal che ri in xinya ub'ixik ri Utzalaj Tzij chkech ri enik'aj chik, e wene' man utz taj kine'eloq.

**Konojel xb'an kiqasna' pa ri sutz' e
pa ri polow rumal ri Mo'ises**

¹⁰¹Achalaxik, ri in man kinwaj taj che ri ix mat iweta'm, che ri eqanan qatat konojel xek'oji' chuxe' ri sutz' konojel xeq'ax pa ri polow, ²konojel xb'an kiqasna' pa ri sutz' e pa ri polow rumal ri Mo'ises, ³konojel junam xkitij ri uxlab'xel wa, ⁴e konojel xkiquumuj ri uxlab'xel uk'ya rumal rech che xequmunik chi pa ri jun uxlab'xel ab'aj che xerachi'laj, k'atek'ut, ri jun ab'aj ri', are ri Kristo. ⁵K'atek'uri', we winaq man konojel taj e'utz chuwach ri Dyos, rumal k'uwa' ri kib'aqil epopoj kanoq pa ri tz'inalik ulew.

⁶Xb'antaj weri' rech jun k'amb'al no'j chqech ri uj arech man kqaj ta ri itzel jacha ri xkaj ri e'are'. ⁷Mixq'ijlanik chkech emolom taq dyos jacha kkib'an ejujun chkech e'are', tz'ib'atalik k'ut pakiwi': «Ri winaq xet'uyi' chrech ri wa'im e chrech ri qumunem, k'atek'uri' kewa'lajik chech ri etz'anem». ⁸Xoquje' maqab'an ri itzel k'aslemal ruk' achi ixoq jacha xkib'an nik'aj chkixo'l e'are'; k'atek'uri', e 23.000 xekamik chi pa jun q'ij. ⁹Maqataqchi'j ri Ajawxel chrech makaj jeri' jas xkib'an ejujun chkixo'l ri e'are'; k'atek'uri' xekam kumal taq ri kumatz. ¹⁰Mixwixwatik jacha xkib'an ejujun chkixo'l ri e'are', k'atek'uri' xekamisax ub'ik rumal ri kamisanel.

¹¹Wa' weri' xpe chkij jacha jun k'amb'al no'j, e tz'ib'atalik kanoq arech ri uj kqeta'maj che naqaj uj k'o wi che ri uk'isb'alil ri uwachulew. ¹²Xa jek'uri', ri jun che k'o uq'ijil rumal rech che kuchomaj che chi tak'al wi ri are', chuxib'ij b'a' rib' chrech we ktzaqik. ¹³Man nim ta ri ik'amjanik pa ri makaj xb'an chiwech chuwach ri taqal chrij jun winaq. Man kuk'ex ta utzij ri Dyos; ri are' man kuya ta b'e ri' arech ri ix kixk'amjex pa ri makaj che nim chi na chuwach ri ichuq'ab'; xa ruk' ri k'ax ri' kuya na ri' chiwech ri jastaq uwach arech ri ix kixpe uloq chi ruk' ri are' e ruk' ri ichuq'ab', arech kixkowin che uq'i'ik ri k'amjanik.

**Ri tyoxlaj taq wa'im e chixanimajo'q
chuwach ri emolom taq dyos**

¹⁴Rumal k'u weri', ix loq'alaj taq winaq, chixanimajo'q chuwach ri emolom taq ajawxel. ¹⁵Kinb'ij weri' chiwech ix winaq nim iweta'ma'b'al, ri ix, chib'ana' q'atojtzij puwi' we jastaq che kinb'ij chiwech. ¹⁶Ri pajb'al amaja' che kqatewchi'j ri uj, ¿la man nimalaj uk'a'nik ib' taj ruk' ri ukik'el ri Kristo? Ri kaxlanwa che kqapir uj, ¿la man nimalaj uk'a'nik ib' taj ruk' ri ub'aqil ri Kristo? ¹⁷Rumal rech che k'o xa jun kaxlanwa, qonojel xa uj jun b'aqilal, rumal rech che qonojel k'o qech chrech we jun chi kaxlanwa ri'. ¹⁸Qas chiwilampe', ri Isra'el che rech we uwachulew ri'. Ri e'are' che kkitij kech ruk' ri tab'al toq'ob'. ¿La man k'o ta ri nimalaj uk'a'nik ib' ruk' ri tab'al? ¹⁹¿Jas k'u kub'ij weri'? ¿La che ri ti'j che kchi'x chkech ri emolom taq dyos are nim chqawach? ¿on e'are' enim chqawach ri emolom taq dyos? ²⁰Wa' weri' chkech ri k'axtok' kchi'x wi, man che ta ri Dyos kchi'x wi. E ri in, man kinwaj taj che ri ix nimalaj uk'a'nik kib'an kuk' ri jetaq K'axtok'. ²¹Man kuya taj kixqumun pa ri pajb'al

amaja' rech ri Ajawxel e pa ri pajb'al amaja' kech ri ek'axtok'; ri ix, man kuya taj che ix k'o cho ri umexa ri Ajawxel e cho ri kimexa ri ek'axtok'. ²²On ¿la xa are kqaj uj che ri Ajawxel kqaj pa ri achixom? ¿La are puch nim qachuq'ab' chuwach ri are'?

Ronojel jastaq uwach ya'talik

²³«Ronojel jastaq uwach ya'talik kb'anik»; k'atek'uri', man ronojel taj utz che kb'anik. «Ronojel jastaq uwach ya'talik kb'anik»; k'atek'uri' man ronojel taj kuyak uwach ri Komon Tyox. ²⁴Mutzukuj jun winaq xuwi ri utzilal chech ri are', xane' are chtzukux b'a' ri utzilal chkech ri enik'aj chik. ²⁵Chitija' ronojel jastaq che kk'ayix pa ri k'ayib'al, xaq b'a' miq'il iwib' rumal taq ri ichomanik; ²⁶rumal rech che ri uwachulew e ronojel ri jastaq che k'o chuwach, rech ri Ajawxel. ²⁷We jun winaq che man k'o ta ukojonik, kixusik'ij pa wa'im, k'atek'uri' ri ix kiwaj kixb'e ruk', chitija' b'a' ronojel ri kya' chiwech, miq'il iwib' che ri wa rumal ri ichomanik pa iwech wi. ²⁸K'atek'uri', we k'o jun winaq kub'ij chiwech: «Weri' xkamisaxik rech tab'al toq'ob'», mitij b'a' we wa ri' rumal rech ri jun winaq che xuya ub'ixik weri' chiwech e rumal ri ichomanik ix pa iwech wi. ²⁹Aretaq chi' kinb'ij weri' man are ta kinb'ij ri ichomanik ix pa iwech wi, xane' are kinb'ij ri uchomanik ri jun chik pa rech wi; ¿la kinximitajik puch ri in che in- tzoqopitalik, rumal ri uchomanik pa rech wi jun winaq chik? ³⁰We ri in kintij jun jas uwach, k'atek'uri' kinmaltyoxij, ¿jas k'uche kb'an k'ax chwech rumal ri jas uwach xintijo che xinmaltyoxij?

K'isb'al taq tzij

³¹Ri ix, we kixwa'ik, on kixqumunik on xaq jun jas uwach chik kib'ano, ronojel chib'ana' rech uq'ijil ri Dyos. ³²Mib'an b'a' k'ax chkech ri e'ajjudi'o, chkech ri e'ajgri'ego, chkech ri e'ukomon ri Dyos, ³³jacha ri in che kinkoj nuchuq'ab' arech in utz chkiwach konojel ri winaq, man are ta kintzukuj ri utzilal chwech in, xane are kintzukuj ri utzilal kech esib'alaj winaq arech kekoltajik ri e'are'.

11¹ Chib'ana' b'a' jacha kinb'an ri in, che kinb'ano jacha ri Kristo.

Ri ratz'ayaq ri achi e ri ixoq

²Nim kixinwil wi, rumal rech che chi pa ronojel jas uwach ri ix kinina'tisaj, k'atek'uri' ik'olom ri pixab' jeri' jas uya'ik xinya in chiwech. ³Xa jek'uri', ri in kwaj kiweta'maj ix weri': ri ujolom uloq ri achi are ri Kristo e ri ujolom uloq ri ixoq are ri achi e ri ujolom uloq ri Kristo are ri Dyos. ⁴Ronojel achi che kch'aw ruk' ri Dyos on che kuq'axej utzij ri Dyos e nim uwi' k'olik, tajin kretzelaj uwach ri ujolom. ⁵Ronojel ixoq che kch'aw ruk' ri Dyos on che kuq'axej utzij ri Dyos, k'atek'uri', man ch'uqatal ta ri ujolom, tajin kretzelaj ri ujolom; kjunamatajik che ri are' tol ujolom, man k'o ta uwi'. ⁶¡We jun ixoq man kuch'uq ta ujolom, chi chusokaj ub'i ri uwi'! K'atek'uri', we k'ixb'al chrech jun ixoq che tol ujolom, chuch'uqu' b'a' ri ujolom.

⁷Ri achi man rajawaxik taj kuch'uq ri ujolom rumal rech che ri are', are uwachb'al e uq'ijil ri Dyos; e ri ixoq uq'ijil ri achi. ⁸Ri achi man ruk' ta ri ixoq elenaq wi, xane' are elenaq ri ixoq ruk' ri achi; ⁹man xk'iysax ta ri achi rumal toq'ob'isab'al uwach chech ri ixoq, xane' xk'iysax ri ixoq rumal toq'ob'isab'al uwach chech ri achi. ¹⁰Rumal k'u wa' weri', rajawaxik che ri ixoq kuch'uq ri ujolom k'utb'al kech ri e'anjelib'. ¹¹Xa k'ujeri', pa ri Ajawxel, ri ixoq chi k'o wi ruk' ri achi, e ri achi xas ruk' wi ri ixoq; ¹²rumal nak'ut che ri

ixox xesaxik ulox ruk' ri achi, xoxuje' ri achi ruk' ri ixox kalax wi, k'atek'uri' ronojel petinaq ulox chi ruk' wi ri Dyos.

¹³Chib'ana' b'a' q'atojtzij chi pa iwech wi ri ix. ¿La utz k'uri' che ri ixox kch'aw ruk' ri Dyos man ch'uqtaal ta ujolom? ¹⁴¿La man k'uk'ut ta ri uwachulew chqawach che k'ixb'al chrech ri achi we k'o nim uwi', ¹⁵k'atek'uri', weri' are uq'ijil ri ixox aretaq chi' k'o nim uwi'? Xa ne jek'uwa', ri uwi' xya'taj chrech ri ixox arech ch'uqub'al ujolom. ¹⁶K'atek'uri', we k'o jun winaq kraj kutzalijsaj uwach we tzij ri', chiweta'maj b'a' che weri' man je ta wa' qapixab', xoxuje' man je ta wa' ri upixab' ri Komon Tyox rech ri Dyos.

Ri wa'im rech ri Ajawxel

(Mt 26,26-29; Mc 14,22-25; Lc 22,14-15)

¹⁷K'atek'uri', aretaq chi' kinya we pixab' ri', man nim taj kixinwil wi, rumal rech che ri mulin ib' kib'ano man kuya ta utzil chiwech, xane' xa rech itzel chiwech. ¹⁸Rumal rech che kb'ixik, che aretaq chi' kimulij iwib' k'o ch'o'j chixo'l, k'atek'uri', ri in kinkojo weri'. ¹⁹Rajawaxik ri ch'o'j chixo'l arech keq'alajanik jachin ri e'utz taq winaq chixo'l. ²⁰Aretaq chi' kimulij iwib', man kitij taj ri wa'im rech ri Ajawxel. ²¹Rumal rech, che aretaq chi' ri ix, ix k'o cho ri mexa, iwonojel are nab'e kitij iwa chijujunal, k'atek'uri', k'o winaq knumik aretaq chi', jun chik kq'ab'arik. ²²¿La man k'o ta iwachoch ix arech kixwa'ik e kixqumun chila'? on ¿la kiwetzalaj ri ix uwach ri Ukomon Tyox ri Dyos e kiwaj kiwesaj kik'ixb'al ri winaq che man k'o ta kijastaq? ¿Jas k'u kinb'ij na chiwech? ¿La xa nim kixinwil wi? ¿Puwi' weri', man nim taj kixinwil wi!

²³Rumal rech, che ri in xas ruk' wi ri Ajawxel xink'am wi ri jastaq che xinya ub'ixik chiwech: ri Ajawxel Jesus, pa ri jun chaq'ab' che xjachik ri are', xuk'am koq ri kaxlanwa, ²⁴e aretaq chi' xb'antajik ri malyoxinik xupiro e xub'ij: «Are wa' ri nub'aqil iwech ri ix. Chib'ana' b'a' weri' na'tisab'al wech ri in». ²⁵K'atek'uri', aretaq chi' xb'antaj ri wa'im, xuk'am ukoq ri jun pajb'al amaja', k'atek'uri' xub'ij: «We pajb'al amaja' ri' are wa' ri k'ak' chapb'alq'ab' pa ri nukik'el; ronojel taq mul aretaq chi' kitij na ix, chib'ana' b'a' na'tisab'al wech ri in». ²⁶Ronojel mul, aretaq chi' ri ix kitij na we kaxlanwa ri' e kixqumun na pa we pajb'al amaja' ri', ri ix tajin kiya ub'ixik ri ukamikal ri Ajawxel chuxe' kanoq qas k'ate' na kpe ri are'. ²⁷K'atek'uri', ri jun che man utz taj e kutij ri kaxlanwa on kqumun pa ri pajb'al amaja' rech ri Ajawxel, kb'an na q'atojtzij ri' puwi' rumal ri ub'aqil e ri ukik'el ri Ajawxel.

²⁸Ronojel winaq chunik'oj b'a' rib', k'atek'uri' chutija' b'a' we kaxlanwa ri' e chqumun b'a' pa we pajb'al amaja' ri'; ²⁹rumal rech che jachin ri kwa'ik e kqumunik chrech ri Ub'aqil ri Kristo, e man kupach'ij ta rij xas are' kutijo e kuqumuj ri q'atojtzij chrii ri are'. ³⁰Rumal k'u wa' weri', ek'o sib'alaj eyawab'ib' e sib'alaj ech'okma'y chixo'l, k'atek'uri' ek'i ri kekamik. ³¹Weta kqil uj ri qachuq'ab' man kb'an ta q'atojtzij wa' paqawi'. ³²K'atek'ut, rumal ri uq'atojtzij kub'an paqawi', ri Ajawxel kuk'ajisaj qawach, arech man kub'an ta q'atojtzij ri uwachulew paqawi' ri uj.

³³Xa k'ujeri', ix wachalal, aretaq chi' kimulij iwib' chuxe' kan ri wa, chiweye'j b'a' iwib'. ³⁴We k'o jun winaq knumik, chwo'q b'a' cho rachoch, arech ri ix man kimulij ta iwib' rech jun q'atojtzij piwi'. K'atek'uri' ri nik'aj jastaq uwach chik, k'ate' kinwil na ri' aretaq chi' kinopan iwuk'.

Ri tyoxlaj taq uxlab'al on ri jetaq usipanik ri Uxlab'xel

¹²Puwi' taq ri utoq'ob' ri Uxlab'xel; ix wachalal, man kwaj taj kixinwilo che ix k'o pa ri q'equ'm. ²Aretaq chi' maja' kixkojon ri ix, iweta'm che ri ix sib'alaj xixb'e chkiwach ri ejo's taq dyos che man kech'aw taj. ³Rumal k'u wa' weri', kinb'ij chiwech: Man k'o ta jun winaq che kch'aw ruk' ri Ruxlab'al ri Dyos, kuya'o kub'ij: «Kamisaxoq ri Jesus», k'atek'uri', man k'o ta jun winaq kkowinik kub'ij: «Ajawxel ri Jesus», we man k'o ta ri are' ruk' ri Tyoxlaj Uxlab'xel.

**K'i taq uwach e pa jun uk'amom
rib' ri jetaq utoq'ob' ri Uxlab'xel**

⁴K'o k'i taq uwach ri utoq'ob' ri Uxlab'xel, k'atek'ut xas xa jun chi Uxlab'xel; ⁵k'i kiwach ri e'ajchakib' pa ri Komon Tyox, k'atek'ut xa jun chi Ajawxel; ⁶k'i taq ri chak, k'atek'ut xa jun chi Dyos che kchakun pa ronojel winaq. ⁷Pa ronojel winaq kuk'ut wi rib' ri Uxlab'xel rech utzil chech ri komon utzil. ⁸Ri Uxlab'xel, kuya chrech jun winaq ri tzij rech no'jb'al, chrech jun winaq chik kuya jun tzij rech eta'mab'al pa ri xa jun Uxlab'xel, ⁹chrech jun winaq chik kuya ri kojonik pa ri xa jun chi Uxlab'xel; chrech jun winaq chik kuya ri toq'ob' arech kkunan ri are' pa ri xa jun chi Uxlab'xel; ¹⁰chrech jun chik kuya ri chuq'ab' arech kub'an ri are' jujun taq mayb'al; chrech jun chik kuya ri toq'ob' arech kub'an q'axal utzij ri Dyos; chrech jun chik kuya ri kowinem ub'anik q'atojtzij puwi' ri Uxlab'al; chrech jun chik kuya' kub'ij k'i uwach taq tzij, chech jun chik kuya ri toq'ob' arech ri are' kuch'ob'o ri ub'ixkal we taq tzij ri'. ¹¹K'atek'ut, ronojel weri', are ri Uxlab'xel kb'anowik, kuya taq ri utoq'ob' chkech konojel winaq jacha uya'ik kraj ri are'.

Ri ujulmasaxik ri b'aqilal

¹²Jacha ri b'aqilal xa junam, xa jun, k'atek'ut, k'o k'i utz'aqatil je' nak'ut ronojel ri utz'aqatil b'aqilal; ronojel utz'aqatil jun b'aqilal kub'ano; jacha weri', xoquje' jewa' ri Kristo. ¹³Je' nak'ut, ri uj, xa pa jun Uxlab'xel xqak'am wi ri Qasna', arech xa jun b'aqilal kqawoko, ri uj judi'os on ri uj gri'egos, ri uj ajchakib' on ri uj ajawib'; e chi nimalaj qonojel qak'amom, ujqumuninaq pa jun chi Uxlab'xel.

¹⁴Xoquje', ri b'aqilal, man k'o ta xaq jun utz'aqatil, xane k'i ri utz'aqatil k'olik. ¹⁵Weta kub'ij ri aqanaj: «Rumal rech che ri in, man in q'ab' taj, ri in man in b'aqilal taj», ruk' k'uwa' we tzij ri', ri are' chi k'o wi ri' pa ri b'aqilal. ¹⁶K'atek'uri', weta kub'ij ri xikinaj: «Rumal rech che ri in man in woq'ochaj taj, ri in man in k'o ta pa ri b'aqilal», xoquje', ruk' we tzij ri', ri are chi k'o wi ri' pa ri b'aqilal. ¹⁷Weta xaq b'aq'wach ronojel ri b'aqilal, ¿jawi' ri utanab'alil ri xikinaj? Weta xaq xikinaj ronojel ri b'aqilal, ¿jawi' k'ut kkanaj kan wi ri siqinik?

¹⁸K'atek'ut, ri Dyos, xukoj taq ri utz'aqatil pa ronojel ri b'aqilal jacha ri xraj ri are'. ¹⁹Weta ronojel xaq jun uwach utz'aqatil, ¿jawi' k'u ri' k'o wi ri b'aqilal? ²⁰Xa jek'uri', k'o k'i utz'aqatil, k'atek'ut xa jun chi b'aqilal. ²¹Ri b'aq'wach man kuya taj kub'ij chrech ri q'ab'aj: «Man at rajawaxik ta chwech in», xoquje' ri jolomaj man kuya taj kub'ij chrech ri taq aqanaj: «Man ix rajawaxik ta chwech ri in».

²²K'atek'uri', ri taq utz'aqatil ri b'aqilal che rilik che man k'o ta uchuq'ab', xas rajawaxik wi chqech; ²³k'atek'uri', ri utz'aqatil ri b'aqilal che kqetzelay uwach ri uj, are ne kqaya nimalaj uq'ijil, k'atek'uri' ri utz'aqatil ri qab'aqil che nimalaj kujk'ix chrech, are ne je'lik taq uch'uqik kqab'ano, ²⁴rumal che ri nimalaj taq utz'aqatil ri qab'aqil man k'o ta je'lik taq jas uwach rajawaxik chrech. K'atek'ut, ri Dyos, kukoj ri b'aqilal arech are kuya nim uq'ijil ri jetaq utz'aqatil che man k'o ta uq'ijil, ²⁵arech man k'o ta jach'ow ib' pa ri b'aqilal, xane' are ri jetaq tz'aqatil kkik'ut jun utzalaj uk'a'n ib' ri jun ruk' ri jun chik. ²⁶¿La k'ax k'o jun

utz'aqatilal ri b'aqil? Ronojel ri utz'aqatilal k'ax ek'o ruk'. ¿La k'o uq'ijil jun utz'aqatilal ri b'aqil? Ronojel ri utz'aqatilal keki'kot ruk'.

²⁷Je' nak'uri', ri ix, ix ub'aqil ri Kristo e iwonojel ix, ix jun utz'aqatil. ²⁸K'atek'uri', ri xe'ukojo ri Dyos pa ri Komon Tyox, are nab'e ek'o ri etaq'nelab', pa ukab' ek'o ri q'axal utzij ri Dyos, pa urox ek'o ri ajtijab'... K'atek'uri' are kb'e chi ukoq ri jetaq mayib'al, ri jetaq toq'ob' rech kunanik, ri to'b'nik ri q'atb'altzij ri jetaq k'i uwach ch'ab'al. ²⁹¿La iwonojel puch, ix taq'nelab'? ¿La iwonojel puch, ix q'axal utzij ri Dyos? ¿La iwonojel puch ix ajtijab'? ¿La iwonojel puch kixkowinik kib'an taq mayib'al? ³⁰¿La iwonojel puch k'o ri toq'ob' rech kunanik iwuk'? ¿La iwonojel kixch'aw pa taq ri ch'ab'al? ¿La iwonojel kixkowin che ri uch'ob'ik we ch'ab'al ri'?

Jun b'e che are nim chuwach ronojel b'e

³¹Are sib'alaj chiwaj ri nima'q utzalaj taq toq'ob'! K'atek'uri', ri in kink'ut na chiwach jun b'e che are nim chuwach ronojel b'e.

13¹Pune'tane' kinch'aw na pa ronojel uwach ch'ab'al kech ri winaq e kech ri e'anjelib', we man k'o ta ri loq'oq'eb'al k'u'x wuk', ri in xaq in jun q'an ch'ich' ri' che ktzaninik on in jun kampana ri' che kxojinik. ²Pune'tane' k'o ri toq'ob' wuk' rech ri q'axeb'al utzij ri Dyos e weta'm ronojel taq ri k'utalik taq jastaq e ronojel taq ri eta'mab'al kne'b'a' k'o ri tz'aqatalaj kojoniwuk', che kkwonin che uk'amik ub'ik ri jetaq juyub', k'atek'ut, ri in, we man k'o ta ri loq'oq'eb'al k'u'x wuk', ri in man k'o ta jun wuxik ri'. ³Kne'b'a' kinya ronojel ri jastaq wech chkech ri emolonel, e kinjach we nub'aqil pa ri ujuluwq'aq', we ri in man k'o ta loq'oq'eb'al k'u'x wuk', weri', man k'o ta jun utzil kub'ana' chwech.

⁴Ri loq'oq'eb'al k'u'x k'o uch'uch'ujal ri loq'oq'eb'al k'u'x kpatanijik; man kurayij ta uwach ri jastaq rech ri jun chik; ri loq'oq'eb'al k'u'x man kunimarisaj ta wi rib', man nimal taj kub'ano; ⁵man kub'an ta ri etzelal, man utzil taj rech are' kutzukuj, man kk'anar taj, man kuch'a' ta ri etzalal; ⁶man kki'kot ta chuwach ri man suk' taj, are kki'kot chuwach ri saqalaj tzij. ⁷Ronojel mak kusacho, kkojon chrech ronojel, ronojel kre'yej, ronojel kukuyu.

⁸Ri loq'oq'eb'al k'u'x man k'o ta uk'isik. E k'u ri q'axeb'al utzij ri Dyos ksach na uwach. E k'u ri jetaq ch'ab'al kmemerik na ri'. E k'u ri eta'mab'al ksach na uwach ri'. ⁹Rumal rech che xa jub'iq' ri qeta'mab'al, xoquje' xa jub'iq' ri q'axeb'al utzij ri Dyos quk'. ¹⁰K'atek'ut, aretaq chi' kpe na ri qas tz'aqat, ksach na uwach ri' ri xa jub'iq'. ¹¹Aretaq chi' ri in, in ak'al, ri in kinch'awik jacha jun ak'al, kinchomanik jacha jun ak'al; kinwil ri jastaq jacha rilik kub'an jun ak'al; aretaq chi' ri in, in jun achi chik, xinya kan ronojel ri walk'alil. ¹²Rumal rech, che kamik ri', ri uj xa pa jun ilb'al kujka'y wi, pa ri k'u'talik, k'atek'ut, pa ri chwe'q kab'ij kujka'y ri' chrech ri woq'ochaj ruk' woq'ochaj. Kamik ri', ri in xa jub'iq' weta'm; k'atek'ut, chwe'q kab'ij ri in kinweta'maj uwach ri' ri Are' jacha reta'maxik nuwach chuwach ri are'.

¹³Kamik ri' k'aslik ri kojoniwuk', ri eye'b'al e ri loq'oq'eb'al k'u'x, are wa we oxib' jastaq ri', k'atek'ut ri nim chuxo'l we oxib' ri', are ri loq'oq'eb'al k'u'x.

Ri reqlem ri jetaq usipanik

ri Uxlab'xel rumal ri Komon chak

14¹Chitzukuj ri loq'oq'eb'al k'u'x; k'atek'ut xoquje' chiwaj ri taq usipanik ri uxlab'al, e are nimalaj chiwaj nab'e ri q'axeb'al utzij ri Dyos. ²Rumal rech, che ri jun che kch'aw pa taq ri ch'ab'al, man ke'utzijoj ta ri winaq, xane' are kutzijoj ri Dyos; xa jek'uri' man k'o ta jun

winaq kch'ob'ow ri tzij: pa ri Uxlab'al kub'ij nik'aj k'u'talik taq jas uwach. ³K'atek'ut, ri jun che kuq'axaj utzij ri Dyos kch'aw kuk' ri winaq arech kuyak ri komon, arech kuk'ut ri utz b'e, e kuya ri chuq'ab'. ⁴Ri jun che kch'aw pa taq ri ch'ab'al chi are kuyak rib'are', ri jun che kuq'axaj utzij ri Dyos kuyak ronojel ri komon. ⁵Je' nak'ut, ri in, kinwaj che iwonojel kixch'aw pa taq ch'ab'al; k'atek'ut, are nab'e kinwaj che are kiq'axaj ri utzij ri Dyos. Rumal rech che ri jun winaq che kuq'axaj utzij ri Dyos, are nim na ub'antajik chuwach ri kch'aw pa taq ri ch'ab'al, xuwi ne' we ri are' kuq'alajisaj ri ucholaj ri tzij arech kuyak ri Komon Tyox.

⁶K'atek'uri', kamik ri' ri ix achalaxik, weta ri in kinb'e pa ri ikomon k'atek'uri' kinch'aw chiwech pa taq ch'ab'al, ¿jas k'u utzil ri' kuk'am uloq weri' chiwech, we ri nutzij man kuya ta jun q'alajisanik chiwech, on man kuya ta jun ino', on jun q'axeb'al utzij Dyos, on jun k'utb'al? ⁷Jewa' kk'ulmataj ruk' taq ri q'ojom, ri su' on ri tun; we man kuq'ojomaj ri roq'ib'al. ¿Jas reta'maxik kkib'an ri winaq ri roq'ib'al ri su' on jas roq'ib'al ri tun? ⁸K'atek'uri', we ri ruk'a wakax man qas ta utz ri roq'ib'al kresaj, ¿jachin k'u kusuk'umaj rib' ri' chuxe' kan ri ch'o'j? ⁹Xoquje' ri ix, we ri iwaq' man kresaj ta jun utz tzij, ¿jas reta'maxik kkib'an ri winaq ri jas taq uwach kib'ij ix? Xa junam ri' ruk' che ri ix kixch'aw pa kyaqiq' chikaj. ¹⁰Pa ri uwachulew k'o k'i taq uwach ch'ab'al, e man k'o ta jun che mata k'o ucholajil. ¹¹We ri in, man weta'm ta ri uq'ijil ri ch'ab'al, in jacha jun winaq ri' che xaq kroq'rotik ri' chuwach ri jun che kinuch'ab'ej, k'atek'uri' ri jun winaq che kinuch'ab'ej in jun kroq'rotik ri' chnuwach in. ¹²Xa jek'uri', ri ix che kiwaj ri usipanik ri uxlab'al sib'alaj chitzukuj b'a' unojisaxik iwib' chrech arech kiyak ri Komon Tyox.

¹³Xa rumal k'u wa' weri', ri jun che kch'aw pa taq ch'ab'al, rajawaxik kch'aw ruk' ri Dyos arech kuta chrech che kkowin che uq'alajisaxik ri utzalaj tzij ri are'. ¹⁴Rumal rech che we ri in, kinch'aw ruk' ri Dyos pa ch'ab'al, kch'aw na k'uri' ri wuxlab'al ruk' ri Dyos, k'atek'ut man k'o ta upatan ri' chrech ri nuchomab'al. ¹⁵¿Jas k'u kinb'an na wa'? Ri in kinch'aw wa' ruk' ri Dyos ruk' ri wuxlab'al, xoquje' kinch'aw wa' ruk' ri Dyos ruk' ri nuchomab'al. Kinb'ixoj na wa' ri jetaq b'ix ruk' ri wuxlab'al, k'atek'uri', xoquje' kinb'ixoj na wa' ruk' ri nuchomab'al. ¹⁶K'atek'uri', we ri at xaq xuwi kattewchu'nik pa ri uxlab'al, ¿jas k'u ub'ixik ri' kub'ano ri jun che man reta'm taj kub'ij «Amen» chrech ri atewchib'al, rumal rech che man reta'm ta ri atzij kab'ij? ¹⁷Qastzij nak'ut, ri atewchib'al utz, k'atek'ut, man kuyak ta anima' ri jun winaq chik. ¹⁸Kinmaltyoxij chech ri Dyos, che ri in kinch'aw pa nimalaj taq ch'ab'al chiwach ix; ¹⁹k'atek'ut pa ri Komon Tyox, are utz, are kwaj che xa job' tzij kinb'ij ruk' ri nuchomab'al, arech ri in ke'intijoj ri enik'aj chik chrech ri jastaq uwach, are utz ri' chuwach ub'ixik lajuj mil jastaq uwach pa ch'ab'al.

²⁰E'achalaxik, pa ri ichomanik; mib'ano jacha ix ak'alab'; are chib'ana' jacha ix ak'alab' pa ri itzelal, xa ne are chib'ana' qas ix ri'jab' chik pa ri utz taq ichomanik. ²¹Tz'ib'atalik pa ri Tzij: Kumal eri'jab' winaq che kech'aw pa jun chi wi ch'ab'al, e rumal ri kichi' ejun wi taq winaq chik ke'inch'ab'ej na we winaq ri', k'atek'uri', kne'b'a' ruk' weri' chi man kinkita ta wi, kcha ri Ajawxel. ²²Xa jek'uri', ri taq ch'ab'al, man k'utb'al ta chkech ri ekojonelab', xa ne' are k'utb'al chkech ri man k'o ta kikojonik: k'atek'uri', ri q'axeb'al utzij ri Dyos man k'utb'al ta chkech ri man k'o ta kikojonik xa ne are k'utb'al chkech ri ekojonelab'. ²³We kimulij iwib' ri ix Ixkomon Tyox, k'atek'uri' kixch'aw pa taq ch'ab'al, e kok ub'i jun che man reta'm ta weri' on jun che man k'o ta ukojonik, ¿la man kkib'ij ta ri' che ri ix, ix ch'u'j taq winaq? ²⁴K'atek'ut, we konojel kkib'ij jun tzij rech q'axeb'al utzij ri Dyos, k'atek'uri' kok ub'ik jun che man k'o ta ukojonik on kok ub'i jun che man reta'm ta weri', konojel ri' kyajanik chrech ri are' e konojel ri' kkib'an q'atojtzij puwi'; ²⁵ri are' kuk'ut ri' ri k'u'talik k'o pa ri ranima', k'atek'uri' kuxulb'a' ri' ri uwach cho ri uwachulew, kuq'ijilaj ri' ri Dyos e kub'ij ri' che qastzij k'o ri Dyos chixo'l ix.

Aretaq chi' kimulij iwib' ix

²⁶Je' na k'ut achalaxik, ¿jas uk'isik kinb'an we tzij ri'? Aretaq chi' kimulij iwib' ix, iwonojel kuya'o, kib'an jun b'ix, jun tzij, kiq'alajisaj jun jas uwach che k'u'talik, keb' oxib' tzij pa jun ch'ab'al, jun tzij rech q'axeb'al tzij, k'atek'uri' chib'ana' ronojel arech kyakataj ri Komon Tyox. ²⁷We kb'an jun tzij pa jun ch'ab'al, chich'aw b'a' xa ekeb' on xa e'oxib', chkijujunal kech'awik, kch'aw jun aretaq xch'awtaj ri jun chik; k'atek'uri' xa jun ksolow uwach ri tzij. ²⁸We man k'o ta jun q'axel tzij, mixch'aw b'a' matzalik b'a' chixkanaj pa ri Komon, chixch'aw b'a' pa ri iwanima' ruk' ri Dyos. ²⁹Ri eq'axel utzij ri Dyos, xa b'a' ekeb' on xa e'oxib' chich'awoq e ri enik'aj chik chkib'ana' ri q'atojtzij. ³⁰We jun chkech ri et'uyulik k'o jun k'u'talik jas uwach kraj kuq'alajisaj; mach'aw b'a' ri jun nab'e. ³¹Rumal rech che iwonojel kixkownik kiq'axej utzij ri Dyos, kch'aw jun aretaq xch'awtaj jun chik, arech konojel kk'o'ji' ri keta'mab'al e kk'o'ji' jun tzij rech saqarisab'al pa ri q'equ'mal. ³²Ri kuxlab'al ri eq'axel utzij ri Dyos chi keniman wi chkiwach ri eq'axel utzij ri Dyos; ³³rumal rech che ri Dyos man jun Dyos taj rech ch'o'j, xane' Dyos rech ri ja'maril, jacha pa ronojel taq Komon Tyox kech ri e'utz taq winaq.

³⁴Mich'aw ri ixoqib' pa taq ri komon, rumal rech che man ya'tal ta chkech kech'awik, are chenimanoq jacha kub'ij ri Tzij. ³⁵We ri e'are' kkaj k'o keta'maj puwi' jun jas uwach, chkita' chkech ri kachajil pa taq kachoch; rumal rech che man utz taj, itzel we kch'aw jun ixoq pa Komon Tyox. ³⁶¿La pa ri Ikomon puch xel wi uloq ri Utzij ri Dyos? On, ¿la xaq opaninaq pa ri ikomon ix? ³⁷We k'o jun winaq kuchomaj che ri are' jun q'axel utzij ri Dyos on che k'o ri uk'aslemal ri Tyoxlaj Uxlab'xel ruk', chrila', chuk'ama' uq'ab' pa we tzij che kintz'ib'aj in chiwech ri' che jun upixab' ri Ajawxel. ³⁸We man kreta'maj ta we tzij ri', xoquje' ri Dyos man kreta'maj ta uwach ri are'.

³⁹Je' nak'uri' ixwachalal, chiwaj b'a' ri sipanik che kixu'uxirsaj ix q'axel utzij ri Dyos, k'atek'uri' me'iq'atuj me'iq'il ri winaq che kech'aw pa taq ch'ab'al. ⁴⁰K'atek'ut, ronojel utz chib'ana' e pa nimalaj ja'maril.

Xk'astaj uwach pa ri urox q'ij jacha ri tz'ib'atalik

¹⁵E'achalaxik, kinna'tisaj chiwech, ri Utzalaj Tzij che xinb'ij chiwech e che xik'am ri ix, e che utz ik'olem ib'anom chupam; ²ri Utzalaj Tzij che xoquje' kixukol na we qas kik'olo pa ri iwanima' jeri' jacha ub'ixik xinb'ij in chiwech, we man jeri', man k'o ta nu upatan ri' che xixkojonik.

³Nab'e xinya'o, xinb'ij chiwech ri xink'am in: che ri Kristo xkamik rech toq'ob'isab'al qawach chuwach ri qamak je' jas tz'ib'atalik ⁴che xmuqik, che xk'astaj uwach pa ri urox q'ij jacha ri tz'ib'atalik, ⁵che xuk'ut rib' chuwach ri Sefas, k'atek'uri' chkiwach chik ri ekab'lajuj. ⁶K'atek'uri', junam uk'utik rib' xub'ano chkiwach ejob' o'k'al eqachalal ruk' keb' oxib' uwi' –ek'i chkech ri e'are' ek'o na kamik ri', k'atek'uri' ek'o nik'aj chik che ekaminaq chik– ⁷k'atek'uri' chi are chi xuk'ut rib' chuwach ri Santi'ago k'ate' chik chkiwach konojel ri etaq'nelab'. ⁸E pa ri uk'isb'alil kanoq xoquje' xuk'ut rib' chnuwach ri in, che in jeri' jacha jun ak'al che ktzaq uloq cho ri uchuch upam ri unan.

⁹Rumal rech, che ri in, are inlaj nitz' chkixo'l ri etaq'nelab'; ri in che man taqal ta chwij che kb'ix taq'nel chwech, rumal rech che ri in xinwoqataj ri Ukomon Tyox ri Dyos. ¹⁰Rumal ri utoq'ob' ri Dyos che jewa' ri nub'antajik in kamik ri' e ri utoq'ob' ri Dyos

wachininaq pa ri nuk'aslemal. K'atek'uri', xan'e are nim chi na ri nuchak chuwach ronojel ri kichak e'are': Man in ta k'ut, xane are ri utoq'ob' ri Dyos che k'o wuk' ri in.

¹¹Xa rumal k'uwa', ri e'are' e ri in, are wa' ri qak'utunik. E weri', ri ix xikojo.

¹²K'atek'uri', we kb'ixik che xk'astaj uwach ri Kristo chkixo'l ri ekaminaqib', ¿jas k'u che, che ek'o nik'aj chixo'l ri ix, che kkikoch'o kkib'ij che man k'o ta k'astajib'al wach chkixo'l ri ekaminaqib'? ¹³We man k'o ta k'astajib'al wach chkixo'l ri ekaminaqib', xoquje' man xk'astaj ta k'u uwach ri' ri Kristo. ¹⁴K'atek'uri', we man xk'astaj ta uwach ri Kristo, man k'o ta uk'u'x ri' ri qatzij, xoquje' man k'o ta uk'u'x ri' ri qakojonik. ¹⁵K'atek'uri', xoquje' na k'uri', ri uj, uj itzel taq q'ataltzij chuwach ri Dyos, rumal rech che xqaya ub'ixik puwi' ri Dyos che ri are' xuwa'lisaj uwach ri Kristo, k'atek'uri' man xuwa'lisaj ta k'u uwach, we qastzij che man kk'astaj ta kiwach ri ekaminaqib'. ¹⁶Rumal rech, che we man kk'astaj ta kiwach ri ekaminaqib', xoquje', ri Kristo, man xk'astaj ta uwach ri'. ¹⁷K'atek'uri', we man xk'astaj ta uwach ri Kristo, man k'o ta uk'u'x ri' ri ikojonik; e ixkaminaq na ri' pa ri imak. ¹⁸Xoquje' ri e'are' che xewar ub'i ruk' ri Kristo, xesach na k'uri'. ¹⁹Ri uj we xaq xuwi pa we qak'aslemal ri' qaya'om ri qeye'b'al chrij ri Kristo, nimalaj koq'ex qawach ri' kumal konojel ri winaq.

²⁰Man jeri' ta k'ut! Ri Kristo xk'astaj uwach chkixo'l ri ekaminaqib', are nab'e chkixo'l ri xewarik. ²¹Rumal rech, we ri kamikal xpetik rumal jun achi, xoquje', ri k'astajib'al wach chkixo'l ri ekaminaqib', kpe ri' rumal jun achi. ²²Junam na k'ut, jeri' che konojel kekam pa ri Adam, xoquje', konojel k'o jun k'ak' kik'aslemal pa ri Kristo. ²³K'atek'uri', konojel pa ri kik'olb'al: are nab'e ri Kristo e xas e'are chi ukoq ri e'uwinaq ri Kristo pa ri Upetb'al ri are'. ²⁴E'are chi ri uk'isb'alil chik, aretaq chi' kujach na ri Rajawib'al chrech ri Tatxel, aretaq chi' xch'ak'taj rumal ri are' ronojel nab'e k'olb'al, ronojel kowinem e ronojel chuq'ab'. ²⁵Rumal rech che rajawaxik kajawinik xas k'ate' na ke'ukoj konojel ri e'uk'ulel chuxe' ri raqan. ²⁶Ri k'isb'al uk'ulel che kch'akan na ri Are' puwi', are ri kamikal ri'; ²⁷rumal rech che kukoj ronojel jas uwach chuxe' raqan. K'atek'ut aretaq chi' kub'ij: «Ronojel xch'aktajik uchanim ri'», man kub'ij ta ri' che kok ri Are' che are kch'akan puwi' ronojel chuwach ri are'. ²⁸K'atek'uri', aretaq chi', ronojel jas uwach kniman na chrech ri Are', ri K'ojolxel kniman na ri' chrech ri Are', che uch'akom ronojel jas uwach arech kuxik rech ri Are', arech ri Dyos, kuxik pa ronojel uwach ri ik'as wi konojel ri winaq.

²⁹Weta mat jeri', ¿jas kkich'ak ri' ri e'are' che kkik'am ri qasna' pa kitoq'ob' ri ekaminaqib'? We qastzij che man kk'astaj ta kiwach ri ekaminaqib', ¿jas k'u che kk'am ri qasna' pa ri kitoq'ob' ri e'are'? ³⁰Xoquje' ri uj, ¿jasche, che pa ronojel kajb'al kqaya qib' pa ri k'ax? ³¹Ronojel q'ij, ri in, in k'o chunaqaj ri kamikal, qastzij na k'ut ix achalaxik, ix ri nuq'ijil pa ri Kristo Jesus, ri Qajawxel. ³²We ruk' uchomanik winaq xinch'o'jin kuk' ri echikop pa ri Efeso, ¿jas k'u xinch'ako? We man kk'astaj ta kiwach ri ekaminaqib', chujwo'q b'a', chujqumum b'a', rumal rech che kujkam wa' chwe'q kab'ij. ³³Mixsach b'a': «Ri itzel taq achi'l kketzelaj uwach ri utz k'aslemal». ³⁴Qas chixk'astaj b'a' e mixmakunik, rumal rech che ek'o nik'aj chixo'l ix che man k'o ta jun jas uwach keta'm puwi' ri Dyos. Kinb'ij weri', rech ik'ixb'al ri ix.

We man kk'astaj ta kiwach ri ekaminaqib'

³⁵K'atek'ut, k'o jun wa' kub'ij na, ¿la che kk'astaj kiwach ri ekaminaqib'? ¿Jas ruk' kib'aqil ketzalijik? ³⁶K'axalaj uch'ab'exik wa'! Ri ija' che katiko, man kuya ta jun k'ak' k'aslemal wema kkamik. ³⁷Ri ija' che katik at, man are ta ri' ri b'aqilal kk'iy uloq, xane junlaj ija' ri', junlaj uwach triko on uwach jun chik tiko'n. ³⁸K'atek'uri', ri Dyos kuya jun b'aqilal chrech jeri' jas kel pa ri uk'u'x, kuya chrech ronojel uwach ija' jun b'aqilal.

³⁹Ronojel taq b'aqilal man junam taj, jun wi chi b'aqilal ri winaq, jun wi chi kib'aqilal ri echikop, jun wi chi kib'aqilal ri echikop ajuwokaj, jun wi chi kib'aqilal ri kar. ⁴⁰Xoquje' ek'o b'aqilal rech ri kaj e ek'o b'aqilal rech ri uwachulew, k'atek'ut jun ri' ri kiq'ijil ri eb'aqilal rech ri kaj e jun chi ri' ri kiq'ijil ri b'aqilal rech ri uwachulew. ⁴¹Jun ri' ri uq'ijil ri q'ij, jun chi ri' ri uq'ijil ri ik', jun chik ri uq'ijil ri taq ch'umil. K'atek'uri', ri uq'ijil jun ch'umil man junam ta ruk' ri uq'ijil jun chik ch'umil. ⁴²Xoquje', je' nak'uwa' pa ri k'astajib'al kiwach ri ekaminaqib': ktikik ri kq'ay uwach, kk'astaj uwach pa ri man kq'ay ta uwach; ⁴³ktikik ri k'ixb'al e kk'astaj uwach pa ri nimalaj uq'ijil; ktikik ri tuqa'ril, kk'astaj uwach pa ri chuq'ab'alil; ⁴⁴ktikik jun winaq pa ri uk'aslemal chuwachulew kk'astaj uwach pa jun uxlab'al b'aqilal. We k'o uk'aslemal jun b'aqilal rech uwachulew, xoquje' k'o jun uxlab'al b'aqilal. ⁴⁵Tz'ib'atalik weri': Ri nab'e winaq, ri Adam, jun k'aslikalaj chomanik; ri k'isb'al Adam, uxlab'al che kuya ri k'aslemal. ⁴⁶K'atek'uri', man are ta ri uxlab'al ri kpe nab'e, xane are nab'e kpe ri uk'aslemal ri b'aqilal chuwachulew, k'atek'uri' pa ukab' kpe ri uxlab'al. ⁴⁷Ri nab'e winaq, che kel ub'i pa ri ulew, ri are', rech ri uwachulew, ri ukab', kpe chi pa ri kaj. ⁴⁸Je' jas ri winaq rech ri uwachulew, xoquje' kepe na ri' ri e'are' che erech ri uwachulew; je' jas ri winaq rech ri kaj, xoquje' kepe na ri' ri e'are' erech ri kaj. ⁴⁹Jeri' nak'ut, ri uj che xquk'aj ub'i ri uwachb'al ri winaq rech ri uwachulew, xoquje' ri uj kquk'aj na ri' ri uwachb'al ri winaq rech ri kaj.

⁵⁰Kinb'ij weri' chiwech, e'achalaxik: ri b'aqilal e ri kik'el man kuya taj kechb'ej ri Rajawib'al ri Dyos, xoquje' ri kq'ayik man kuya taj krechb'ej ri Rajawib'al ri Dyos, xoquje' ri sachib'al man kuya taj krechb'ej ri man sachib'al taj. ⁵¹Je' nak'ut, ri in kinb'ij jun k'u'talik jas uwach chiwech: Man kujkam ta wa' qonojel, k'atek'ut qonojel wa' kujk'extaj na. ⁵²Chi pa aninaq, chi chanim wa' chi pa jun yub'yatem woq'ochaj, pa ri uk'isb'al ri roq'b'al ruk'a' wakax, k'atek'uri', kk'astaj kiwach ri' ri ekaminaqib' e man keq'ay ta chi ri', e ri uj, kujk'extaj na ri'. ⁵³Rumal rech che rajawaxik, ri jun che kq'ayik kukoj ri ratz'yaq ri man kq'ay taj; ri jun che kkamik kukoj ri ratz'yaq ri man kkam taj.

**Nimalaj ub'ixoxik ri k'isb'al tzij:
Ri ch'akanik puwi' ri kamikal**

⁵⁴K'atek'uri', aretaq chi', we ub'antajik ri b'aqilal ri' che kq'ay wa', kuratz'yaqisaj rib' che ri man kq'iy ta wa', e we jun ub'antajik b'aqilal ri' che kkam na wa' kuratz'yaqisaj rib' che ri man kkam ta wa'; chi ukamik, chi uchanim k'uri', qastzij kb'antaj ri' ri tzij tz'ib'atalik: *Ri kamikal xb'iq'itajik ub'i pa ri ch'akanik.* ⁵⁵*Kamikal, j'jawi' k'o wi ri ach'akanik? Kamikal, j'jawi' k'o wi' ri achoq'b'al?* ⁵⁶Ri uchoq'b'al ri kamikal, are le makaj e ri uchuq'ab' ri makaj are ri Q'atozjij. ⁵⁷K'atek'ut, nimalaj malyoxib'al chrech ri Dyos, che kuya ri ch'akanik chqech rumal ri Qajawxel Jesus Kristo!

⁵⁸Je' na k'uri', ix loq'alaj taq wachalal, ko chixk'oloq, mixk'extajik, utz chixb'inoq pa ri uchak ri Ajawxel, qas saq chiwach, qas iweta'm che ri ichak man xaq ta kk'is ku uwach pa ri Ajawxel.

**Ri oqxa'n taq nutzij e ri rutzil iwach kinya'o.
Ri kuchuj**

¹⁶¹Puwi' ri kikuchub'al ri etyoxlaj taq winaq, xoquje' ri ix chib'ana' ri tzij che xintaqan chkech ri Komon Tyox rech ri Galasi'a. ²Pa ri nab'e q'ij rech ri xmano ronojel winaq chutasa' apanoq ri pwaq che xto'tajik pa ri rachoch, man are ta keye'xik uya'ik ri kuchb'al aretaq chi' kinopan in. ³K'atek'uri', aretaq chi' ri in, in k'o iwuk', in k'o chixo'l ri ix, kintaq

na ub'i ri' jun wuj kuk' ri winaq che xe'icha' ix, arech kkik'am ub'i pa Jerusalem ri isipanik ix; ⁴e we xoquje' rajawaxik kinb'e in, keb'e na k'u ri' ri e'are' wuk' in. ⁵Kinb'e na ri' pa ri itinimit, aretaq chi' xinq'axtaj kanoq pa ri Masedoni'a; rumal rech, che ri in kinq'atan na wa' pa ri tinimit Masedoni'a; ⁶wene' kinkanaj na pa ri itinimit e wene' kinq'axaj ronojel ri q'älaj iwuk', arech ri ix kinik'am na ub'ik chi pa ri k'olb'al jawije' rajawaxik che kib'e na wi. ⁷Rumal rech, che ri in, man kinwaj taj che xaq pa nuq'axeb'al kixinwil ub'ik; kinweye'j che kinkanaj keb' oxib' ik' pa ri itinimit, we jeri' kraj ri Ajawxel; ⁸k'atek'ut, chi kinkanaj kan wi pa ri Efeso chi k'ate' na ri Pentekostes; ⁹rumal rech che nimalaj tortajinaq jun uchi'ja chnuwach arech kinchakunik, kne'b'a' sib'alaj ek'i ri eqak'ulel.

¹⁰We kopan ri Timote'o iwuk', chichajij b'a' ri are', arech man kuxib'ij ta rib' chixo'l, rumal rech, che xoquje' ri are' kchakun pa ri uchak ri Ajawxel, jacha ri in. ¹¹Mata b'a' k'o jun winaq kretzelaj uwach ri are'. Chik'ama' ub'i ri are' pa ri ja'maril arech kpe wuk' in, ri in, kinweye'j ri are' kuk' ri e'achalaxik. ¹²Puwi' ri qachalal Apolo, ri in sib'alaj nub'im chrech ri are' che kwaj kb'e kuk' ri e'achalaxik pa ri itinimit ix; k'atek'ut, kamik ri', man kraj ta ri are' weri'; kb'e na ri' aretaq chi' loq' kb'ek.

¹³Chixchajinoq, ko chixk'ol pa ri ikojonik, ri ix che ix achijab' qas ix ko taq achijab'. ¹⁴Ronojel jas uwach, chib'ana' ruk' loq'oq'eb'al k'u'x pa ri itinimit.

¹⁵Jun chik pixab' ix achalaxik. Ri ix, iweta'm che ri Estefanas e ri erachalal paja k'olb'al, e'are nab'e taq uwach ri Akaya xuya'o, k'atek'uri' ri e'are' xe'ok che kipatanaxik ri etyoxlaj taq winaq. ¹⁶Ri ix, xoquje' chinimaj kitzij we achijab' ri' e ri kitzij konojel ri kechakun kuk' e ri kekos kuk'. ¹⁷Sib'alaj kinki'kotik rumal rech xepetik ri Estefanas, ri Fortunato e ri Aka'iko aretaq chi' ixelenaq ub'ik ri ix. ¹⁸Ri e'are' xki'utzirisaj ri nuhomanik e ri ichomanik ri ix. Nim che'iwila' wi we e'achijab' ri'.

¹⁹Ri Komon Tyox rech ri Asi'a kkiya chiwech jun rutzil iwach. Ri Akila e ri Priska, xoquje' ri ewinaq che kkimulij kib' pa ri kachoch, kkiya ub'i jun rutzil iwach. ²⁰Konojel ri e'achalaxik, kkiya ub'i jun ru- tzil iwach. Chiya'a' jun rutzil iwach chixo'l ruk' ri tyoxlaj tz'ub'anik.

²¹Ri jun rutzil iwach, kb'e rumal ri nuq'ab' in, ri in che in Pab'lo. ²²We k'o jun che man kraj ta uwach ri Ajawxel, ;ri are' anatema ri'! «Marana tha». ²³Chakanaj b'a' iwuk' ri utoq'ob' ri Ajawxel Jesus. ²⁴Iwonojel kixinloq'oq'ej pa ri Kristo Jesus.

RI UKAB' WUJ XTZ'IB'AX CHKECH RI E'AJKORINTO

Keb' oxib' tzij puwi' ri Ukab' Wuj xtaq chkech ri Eajkorinto

Rajawaxik kasik'ixik ri Nab'e wuj xtaq chkech ri Eajkorinto arech katatajik ri ukab' wuj.

Ri Pab'lo xutz'ib'aj jun k'axalaj wuj rech kiyajik ri eajkorinto. Chiwila' 2,3: *"K'atek'uri; we ri in xintz'ib'aj ri jastaq chiwech che ri iweta'm, xinb'ano, arech ri in man kinb'ison taj aretaq chi' kinel ub'ik pa ri itinimit e xa rumal kech ri e'are che xas rajawaxik wi kakiya' ri nuki'kotemanl; ri in xas kinchomaj wi che ri nuki'kotemanl ri in, xoquje' iki'kotemanl iwonojel ri ix."*, xoquje' chiwial'a ri 7,8: *"We ri in, xinya ri b'is chiwech rumal ri nuwuj xintz'ib'aj, man kinq' ta rumal wa' weri'—ri in kinwilo, che we nuwuj ri', xuya' jub'iq' b'isob'al chiwech."* Chuwach chi aq'anoq we wuj ri', ri Pab'lo man xb'e ta chi pa ri Korinto rumal che man loq' ta chik xb'ek. Chiwila' 1,23: *"Ri in, kinb'ij weri' chiwech chuwach ri Dyos, arech man kinb'an ta ri k'ax chiwech, che ri in, we man inb'enaq ta chi jumul pa ri Korinto xane are rumal che ix ri kixinwil apanoq."*

Ri Pab'lo katzijon puwi ri uchak pa ri 2,12-7,16. Pa ri kapitulo 8-9 ri Pab'lo kuta ri kuchuj rech ri Komon Tyox k'o pa ri Jerusalem. Pa ri kapitulo 10-12 kuch'a ri tzij kakitzijoj ri e'ajkorinto puwi' ri are'. Pa ri kapitulo 13 are kub'ij che kape chi jumul pa ri Korinto. Chiwila' 13,1: *"Oxmul chi wa' ri' che ri in kinb'e pa ri itinimit. Ronojel wa' weri', k'o uq'atb'altzij wa'ruk' ri kitzij ekeb' on e'oxib' taq ech'awel"*, xoquje' chiwila' ri 13,7: *"Ri uj, kujch'aw ruk' ri Dyos, arech ri ix man k'o ta jun itzel kib'ano; man are ta kaqeye'j che are kujch'akan pa ri k'ax, xane are kaqaj kaqilo kib'an ri utzil, pune'taj are utz kixel ix chqawach ri uj."*

RI UKAB' WUJ XTZ'IB'AX CHKECH RI E'AJKORINTO

**¡Tewchi'talik b'a' ri Dyos,
ri Utatxel ri Jesus Kristo!**

¹Ri Pab'lo, Apostol rech ri Kristo Jesus rumal ri urayib'al ri Dyos; e ri Timote'o che jun achalaxik; chrech ri Ukomon Tyox ri Dyos che k'o pa ri Korinto e chkech konojel ri etyoxlaj taq winaq pa ronojel ri Akaya; ²chiwech ix kqaya apanoq jun rutzil iwach rech ri Dyos che Qatatxel e jun rutzil iwach rech ri Ajawxel Jesus Kristo.

³Tewchi'talik ta b'a' ri Dyos, ri Utatxel ri Qajaw Jesus Kristo, ri Tatxel rech ri loq'oq'eb'al k'u'x e Dyos rech ronojel kub'isab'al k'u'x ⁴ri Are' che kub'isab'al qak'u'x pa ronojel k'ax kqariqo, arech ri uj, ruk' ri ku'b'isab'al k'u'x ri' che qak'amom xas ruk' ri Dyos, xoquje' kqakub'isaj kik'u'x enik'aj chik pa ronojel k'ax kkiriqo. ⁵Rumal rech che jeri' nak'ut che k'o sib'alaj k'ax rech ri Kristo rumal utoq'ob'isaxik qawach, xoquje' rumal ri Kristo, ri uj k'o nimalaj kub'isab'al qak'u'x. ⁶¿La uj k'o uj pa ri k'ax? Weri', xa rajawaxik arech kpe ku'b'isab'al ik'u'x e ri ikolotajem, ¿la k'o kub'isab'al qak'u'x uj? Weri', rajawaxik arech kpe ri kub'isab'al qak'u'x, che kuya' ri chuq'ab' chiwech ri ix pa ri k'ax che xoquje' kqak'axk'olij ri uj. ⁷K'atek'uri', qas qakub'a'm ri qeye'b'al chiwij ix. Ri uj qeta'm che we ix k'o quk' pa ri k'achaqijchi', xoquje' ix k'o ri' quk' pa ri kub'isab'al k'u'x.

⁸Ri uj, man kqaj taj che ri ix mata kiweta'maj, ix achalaxik: Ri k'ax che xqak'ulmaj pa ri Asi'a are sib'alaj nim chuwach ri qachuq'ab' k'olik, xoquje' man xqeye'j taj che kujk'asi'k. ⁹Ri uj, qas k'o ri q'atb'altzij rech kamikal paqawi', arech ri uj, qeta'm che man kqajikib'a' ta qak'u'x chb'il qib'; are ne kqajikib'a' qak'u'x chrij ri Dyos che kuwa'lisaj kiwach ri ekaminaqib'. ¹⁰Are are', xuto' qawach chuwach ri kamikal e xoquje' kuto' chi na qawach ri'; ruk' ri are' k'o wi ri qeye'b'al che kujuto' chi na jumul ri'. ¹¹Ri ix, kixchakun na ri' quk' ri uj xas ruk' ri ich'awem ruk' ri Dyos paqawi' ri uj, arech ri utzil kqariq ri uj kumal ek'i' winaq, xoquje' ek'i winaq b'a' chemaltyoxinoq paqawi' ri uj.

Ri Pab'lo xuk'ex ri ub'ik pa ri kitinimit

¹²Ri rumal che nimal kqab'an uj, are ri uq'atb'altzij ri qachomanik che ruk'am qab'e pa we uwachulew; k'atek'uri' iwuk' ix are ri tyoxil e ri utzil che petinaq uloq xas ruk' ri Dyos, e man ruk' ta ri uno'jb'al ri b'aqilal, xane are ruk' ri usipanik ri Dyos. ¹³Ri uj, man k'o ta jun jas uwach chik kqatz'ib'aj chiwech, xane xuwi ri kixkowin che usik'ixik e che uch'ob'ik; k'atek'uri', ri in kinweye'j che qas tz'aqat uch'ob'ik na kib'ano. ¹⁴Ri ix ich'ob'om chi jub'iq', che uj nak'ut are ri nim qiq'ijil iwuk' e ri ix are nim iq'ijil quk' ri uj pa ri Uq'ijil ri Qajawxel Jesus.

¹⁵Ruk' we nujikib'am ri', ri in are qas xinwaj kinopan nab'e pa ri itinimit, arech ri ix kk'oji' jun ukab' isipanik. ¹⁶K'atek'uri', xas pa ri itinimit welik ub'ik, kwaj kinb'e pa ri Masedoni'a e pa ri nutzalijik chi uloq pa ri Masedoni'a kwaj chi kinopan pa ri itinimit e kwaj che ri ix kinik'am ub'ik chi pa ri Jude'a. ¹⁷Aretaq chi' jeri' xinchomaj. ¿La man utz taj ri xinchomaj? On pa ri b'aqilal petinaq wi uloq ri nuchomanik, xa jek'uri' k'o wuk' in ri ja'e, e ri man ja'e taj. ¹⁸Jeri' jacha ri Dyos che man kuk'ex ta ri utzij, ri qach'awib'al iwuk' man keb' ta uwach: ja'e e man ja'e taj. ¹⁹Rumal rech, che ri Uk'ojol ri Dyos ri Kristo Jesus, che xqaya' ub'ixik ri uj chixo'l ri ix: ri Silb'ano, ri Timote'o e ri in; man keb' ta uwach: ja'e e

man ja'e taj; pa ri Are' xuwi' xk'oji' ri «Ja'e». ²⁰Ronojel ri tzij ujikib'am ub'ixik ri Dyos, pa ri Are' uriqom wi ri Ja'e; e rumal k'uri' ri Are', ri uj kqab'ij «Amen» chrech ri Dyos arech k'o nimalaj uq'ijil. ²¹K'atek'uri', are ri Are' ri kya'ow qachuq'ab' ri uj e xoquje' chiwech ri ix ruk' ri Kristo, ri Are' che xujuj'onsaj, ri Are' are ri Dyos. ²²Ri Are' che xujut'iqo e xuya pa ri qanima' ri nab'e usipanik: ri Uxlab'xel.

²³Ri in, kinb'ij weri' chiwech chuwach ri Dyos, arech man kinb'an ta ri k'ax chiwech, che ri in, we man inb'enaq ta chi jumul pa ri Korinto xane are rumal che ix ri kixinwil apanoq. ²⁴Ri uj, man xa ta are kqaj kujtaqan puwi' ri ikojonik; man je' ta ri', ri uj xane are kujtob'an ruk' ri iki'kotemal rumal rech che k'o ri ichuq'ab' pa ri ikojonik.

²Pa wech wi ri in, xinchomaj che man ruk' ta chik ri b'is kintzalej pa ri itinimit. ²Rumal rech che we wumal in kixb'isonik, ¿Jachin k'u kkowin ri' kuya nuki'kotemal we man are ta ri jun che xb'isonik wumal ri in?

³K'atek'uri'; we ri in xintz'ib'aj ri jastaq chiwech che ri iweta'm, xinb'ano, arech ri in man kinb'ison taj aretaq chi' kinel ub'ik pa ri itinimit e xa rumal kech ri e'are che xas rajawaxik wi kkiya' ri nuki'kotemal; ri in xas kinchomaj wi che ri nuki'kotemal ri in, xoquje' iki'kotemal iwonojel ri ix. ⁴Je' nak'ut, pa jun nimalaj k'ax e nimalaj b'isob'al pa wanima', ri in xixintz'ib'aj ruk' sib'alaj oq'ej, e weri' man rumal taj arech kk'oji' ib'is ri ix, xane rumal, arech kiweta'maj ri nimalaj loq'oq'eb'al nuk'u'x k'o chiwech ri ix.

⁵We xa rumal jun winaq petinaq ri b'is, man chwech ta ri in ri' xuya wi ri b'is; k'atek'ut, wa' weri' xas xiya wa' jub'iq' nub'is iwonojel. ⁶Chrech we jun achi ri' xas xuwi taqal ri' chrech ri uq'atb'altzij ri winaq, ⁷k'atek'ut, are utz ri' che kisach ri umak e kiya' uchuq'ab', arech man katzaq ta pa jun nimalaj b'isob'al. ⁸Sib'alaj kinta b'a' chiwech che rajawaxik che ri ix kk'oji' ri loq'oq'eb'al ik'u'x ruk' ri are'. ⁹Aretaq chi' xixintz'ib'aj, xinchomaj che xa kixinkarmaj arech kixinwil ri ix we kixnimanik pa ronojel jas uwach. ¹⁰K'atek'ut, chrech ri jun che ri ix kisach ri umak, ri in xoquje' kinsach ri umak; rumal rech che ri mak xinsach uwach in, –we rajawaxik che ri in kinsach makaj– xane iwumal ri ix ri' chuwach ri Kristo. ¹¹Rajawavik che ri uj, man kujsach ta pa uq'ab' ri Satanas, rumal rech che ri uj qas qeta'm ri jetaq uchomanik ri are'.

K'o pa ri Troada e kb'e ub'ik pa ri Masedoni'a

¹²Ri in xinopan pa ri Troada, arech kinya' ub'ixik ri Utzalaj Tzij rech ri Kristo, kne'b'a' che jaqatalik jun uchi'ja chwech pa ri Ajawxel, ¹³ri wuxlab'al man k'o ta jun utzalaj uxlanem chrech, rumal rech che man xinriq ta ri wachalal Tito. Ri in xinya ri jun rutzil kiwach, k'atek'uri', xinb'e pa ri Masedoni'a.

¹⁴Sib'alaj malyox b'a' chrech ri Dyos; che pa ronojel mul kujuk'am ub'i pa ri upetib'al e che qumal ri uj kuq'ejeje pa ronojel k'olib'al ri utzalaj kunab'al rech ri unojib'al. ¹⁵Chuwach ri Dyos are uj, ri uj k'ok'alaj ruxlab' ri Kristo chkixo'l ri kekoltajik e chkixo'l ri kkisach na kib'; ¹⁶Chkech nik'aj jun uk'ok'al che ek'o pa ri kamikal e ke'uk'am ub'i pa ri kamikal, e chkech nik'aj chik jun k'ok'al che ek'o pa ri k'aslemal e ke'uk'am chi ub'i pa ri k'aslemal. K'atek'uri', ¿jachin kakowin chrech weri'? ¹⁷Qastzij nak'ut, che ri uj, man uj jeri' taj eje' jas ri sib'alaj ek'i che kkik'ayij ri utzij ri Dyos; ¡Man je ta ri'! Xane kqab'an pa ri utzil, je' jas ujetaqom rumal ri Dyos e chuwach ri Dyos kqab'ij wi weri' pa ri Kristo.

³¿La kujok chi jumul chrech ub'ixik ri utzil paqawi' ri uj? On rajawaxik che ri uj kqatz'ib'aj utzalaj taq wuj chiwach rech uwuqxa'nik qib' on rajawaxik che kqata chiwech ri ix? ²Ix, ri ix qawuj tz'ib'atalik pa ri iwanima', che xas eta'matalik e sik'im kumal konojel ri

winaq. ³Qastzij nak'ut, ix, ix jun uwuj ri Kristo che ixtz'ib'atalik man ruk' ta tz'ajb'al, xane ruk' ri Uxlab'xel rech ri k'aslik Dyos, man ix tz'ib'atalik ta cho taq ab'aj, xane ix tz'ib'atalik cho ri utz'alamal ri ti'j e pa taq ri anima'.

⁴Are wa' ri utzalaj kub'isab'al qak'u'x k'o chuwach ri Dyos rumal ri Kristo che naqaj k'o wi chech ri Dyos. ⁵Ri uj man kujkowin taj kqab'ij che quk' uj petinaq wi jun utz jas uwach, ;Man je taj! ri qachuq'ab' petinaq ruk' ri Dyos, ⁶ri Are' che xujusuk'ub'a', arech kujuxik uajpatanel chrech jun k'ak' chapb'alq'ab', che man rech ta tz'ib', xane tz'ib'atalik ruk' ri Uxlab'xel; rumal rech che ri tz'ib' kkamisanik k'atek'uri' ri Uxlab'xel kuya k'aslemal. ⁷K'atek'ut, ri upatanajik ri kamikal, che xtz'ib'ax cho ri ab'aj, k'o sib'alaj uq'ijil e rumal na k'uri' ri eralk'uwa'l ri Isra'el man xekowin ta chik kkil ri upalaj ri Mo'ises rumal ri uq'ijil ri upalaj che xaq kok'owik. ⁸La man are ta k'u nim uq'ijil ri' chuwach weri' ri uq'ijil ri patanajik rech ri Uxlab'xel? ⁹Xa jek'uri' ;we ri upatanajik ri q'atb'altzij k'o uq'ijil, nim chi na ri' ri uq'ijil ri upatanajik ri suk'il! ¹⁰We are kqajunumaj ri nab'e patanajik ruk' we nimalaj q'ijil ri', ri uq'ijil ri nab'e patanajik man q'ijil ta ri'. ¹¹Rumal rech che we k'o uq'ijil ri xa jub'iq' kuch'ijo, sib'alaj nim chi na uq'ijil ri' ri jun che kkanaj kan chuwach weri'.

¹²K'atek'uri', we k'o wa' we qeye'b'al ri', sib'alaj k'o qachuq'ab' ri' pa ri qak'aslemal, ¹³e ri uj man uj jeri' taj je' jas ri Mo'ises che xukoj jun payu' cho ri upalaj arech ri eralk'uwa'l ri Isra'el man kkil taj ri kk'is wi ri k'o uk'isik. ¹⁴K'atek'ut, xnoj ri kichomab'al pa ri q'equ'm. Xa jek'uri', xas k'ate' pa taq we q'ij ri', aretaq chi' ksik'ix ri Ojer Uchuch Wuj, we payu' ri' xas k'o na. We payu' ri' maja' pakom; rumal rech che xuwi' ri Kristo kkowinik kuk'yaq ub'i ri'. ¹⁵Xas k'ate' pa taq we q'ij kamik ri'; ronojel taq mul aretaq chi' ksik'ix uwach ri Mo'ises, xas k'o wi jun payu' pa taq ri kanima'. ¹⁶Xuwi aretaq chi' jun kkojon chrech ri Ajawxel, kk'yaqtaq ub'i ri' ri upayu'. ¹⁷Rumal rech che ri Ajawxel are ri Uxlab'xel, k'atek'uri', jawi' k'o wi ri Ruxlab' ri Ajawxel, chila' k'o wi ri' ri kirb'al ib'. ¹⁸K'atek'uri'; qonojel ri uj che man ch'uqatalik ta ri qawach, kqilo jacha rilik kqab'ano pa jun ilb'al wachaj ri uq'ijil ri Ajawxel, ri uj kujk'extajik, uj jeri' jacha we jun wachib'al ri', kujb'inik pa jun q'ijil e kujq'ax pa jun q'ijil chik: jeri' ri uchak ri Ajawxel, che Uxlab'xel ri Are'.

⁴¹Rumal k'u wa' weri', ri uj k'o we patanajik quk' ri', rumal ri' ri loq'oq'eb'al uk'u'x ri Dyos, man kub'an ta keb' qak'u'x, ²k'atek'ut, ri uj, xqak'yaq kanoq ri jun k'ixb'al che kqamemerisaj qib', ri uj man uj k'o ta pa ri itzel no'jib'al, xoquje' man k'o ta jo's xqab'an ruk' ri utzij ri Dyos; xane ruk' ri uq'alajisaxik ri saqalaj tzij, ri uj, uj utz chuwach ri Dyos puwi' ronojel chomab'al kech winaq. ³K'atek'uri', we ch'uqutal na ruk' jun payu' ri Utzalaj Qatzij, xuwi' ch'uqutalik ri' chkiwach ri winaq che esachinaq. ⁴Ch'uqutalik ri' chkiwach ri man kekojon taj, ri e'are' che ri kino'jb'al xumoyrisaj ri udyos we uwachulew ri' xuq'equ'ma'risaj ri kichomanik, arech man kkil taj ri uchub'linik ri Utzalaj Tzij rech ri uq'ijil ri Kristo, ri Are' che uwachb'al ri Dyos. ⁵Ri uj, man kqaya' ta ub'ixik qib' uj, xuwi ne' kqaya' ub'ixik ri Kristo Jesus che Ajawxel; ri uj xuwi uj ajpatanelab' iwech ix rumal ri Jesus. ⁶Xane xas rumal ri Dyos che xub'ij: tza pa ri q'equ'm kchuplin ri chäj are ri are' kchuplin pa ri qanima', arech kchuplin ri uno'j ri uq'ijil ri Dyos che k'o pa ri uwach ri Kristo.

Ri ukamikal e ri uk'aslemal ri Kristo pa ri qab'aqil

⁷K'atek'uri', we jun nimalaj q'inomal ri', ri uj qak'olom pa xoq'o'l taq b'o'j, arech we jun nimalaj chuq'ab' ri', kq'alajinik che uchak ri Dyos e man qachak ta ri uj. ⁸Ri uj, uj k'o pa ronojel uwach k'ax, k'atek'ut man uj tak'alb'em taj; nimalaj sachib'al k'u'x ujk'olik, k'atek'ut, man kub'an ta keb' qak'u'x chuwach ri qeye'b'al. ⁹Uj oqatalik, k'atek'ut man

ujwonob'am ta kanoq; ujk'yaqom pulew, k'atek'ut man k'isom ta tzij paqawi'. ¹⁰Pa ronojel k'olb'al, pa ronojel q'ij, ri uj quk'am pa qab'aqil ri k'ax rech ri ukamikal ri Kristo, arech, ri uk'aslemal ri Kristo xoquje' kuk'ut rib' pa ri qab'aqil. ¹¹Kneb'a', ri uj k'o ri qak'aslemal, pa ronojel q'ij kujya'taj pa ri kamikal rumal ri Jesus, arech ri uk'aslemal ri Jesus, xoquje' kuk'ut rib' pa ri qab'aqil che rech kamikal, ¹²xa jek'uri', ri kamikal kchakun paqawi' ri uj e ri k'aslemal kchakun piwi' ri ix.

¹³K'atek'ut, ri uj k'o ri qakojonik ruk' ri jun uxlab'al ri' je' jas ri tz'ib'atalik: Ri in xinkojonik e rumal k'uri' xinch'awik, xoquje' ri uj kujkojonik e rumal na k'uri' kujch'awik, ¹⁴qeta'm che ri Are', ri xuwa'lisaj ri Ajawxel Jesus, xoquje' kukuwa'lajisaj ri' ri uj ruk' ri Jesus e junam qakojik ri' kub'ano chunaqaj ri Are iwuk' ri ix. ¹⁵E weri', ronojel iwumal ri ix, arech kya' ri sipanik chiwech e xa jek'uri' nimalaj malyoxinik ri' chrech ri uq'ijil ri Dyos.

¹⁶Rumal k'u wa' weri', man knitz'ar ta ri qachuq'ab'. Kne'b'a', ri qati'ojijal kwilij ub'ik, ri qati'ojilal, kk'ak'arik ronojel taq q'ij. ¹⁷Ri nitz'alaj k'ax che xa rech jub'iq', kujusuk'umaj, e kuya' jun nimalaj e jun junalikalaj qa'ijil. ¹⁸Chqech ri uj, che man are ta kqil ri jastaq che kq'alajinik, e xane are kqil ri man kq'alajin taj; ri jastaq uwach che kq'alajinik xa jub'iq' kuchi'jo, e ri jastaq che man kq'alajin taj xas pa junalik ri'.

⁵Ri uj qeta'm, che we jun chijb'al ri' -che are qachoch pa we uwachulew ri'- we kwilin ub'ik, k'o jun qachoch che xub'an ri Dyos: jun junalikalaj ja che k'o chikaj, che man kichak ta kq'ab' ri winaq. ²Jeri' na k'ut, ri uj kujjiq'jatic ukamik ri' e sib'alaj kqaj kqatz'yaqij ri qachoch che k'o chikaj, ³k'atek'ut, zjachin reta'm we uj k'o na pa we qati'ojilal ri' che kq'iyik on wene' elenaq chi chqij? ⁴Je' nak'ut, pa we jun chijb'al ri', ri uj kujjiq'jatic ruk' k'ax; ruk' weri' man xa ta kqaj che kqaya kan we qatz'yaq ri', xane are kqaj che kokisax ri jun atz'yaq chik ri' chrij we jun ri', arech ri kamikal xas pa ri k'aslemal ktzaq wi. ⁵E ri xb'anowik arech k'o weri' chqech, are ri Dyos, ri Are' che xya'ow chqech ri nab'e taq usipanik ri Uxlab'xel.

⁶Xa jek'uri', ronojel mul ujnojinaq che ri qachuq'ab', qeta'm che aretaq chi' uj k'o na pa we qab'aqilal ri', ri qak'aslemal naj wa' k'o wi chrech ri Ajawxel, ⁷rumal rech che kujb'in pa ri qakojonik e man kujb'in ta pa jun jas uwach che kilitajik uwach. ⁸Ri uj, k'o sib'alaj qachuq'ab' e are kqaj kqaya' kan we jun b'aqilal ri' arech kujjeqi' naqaj chrech ri Ajawxel. ⁹K'atek'uri', ri uj, we kujkanaj kan pa we jun qab'aqil ri' on we kqaya' kanoq, ri uj kqaj che uj utz chuwach ri Are'. ¹⁰Rajawaxik che ri uj, uj ch'analik kujkanaj chuwach ri uq'atb'altzij ri Kristo, arech ronojel winaq chqajujunal kqak'am ri utojb'alil ri qachak xqab'ano aretaq chi' uj k'o pa we qab'aqil, we xqab'an ri utzil on xqab'an ri etzelal.

Ri uchakuxik ri chak ujtaqatalik chrech

¹¹Ri uj che qeta'm ri xib'rikil chuwach ri Ajawxel, kqaj che utz kechoman ri winaq, rumal rech che chuwach ri Dyos, ri uj ujch'analik ujk'olik, xoquje', ri in kinweye'j che pa ri iwuxlab'al xoquje' uj ch'analik uj k'olik. ¹²Ri uj, man xa ta xqamajij chi ruqxa'ni'xik qib' chiwach, ri uj xuwi are kqaj kaqaya chiwach jun b'e arech nim kiwil wi iwib' qumal ri uj, xa jek'uri' kixkowinik kitzalij uwach ri kitzij ri jachintaq nim kkil wi kib', rumal ri jastaq che kq'alajinik e man are ta nim kkil wi kib' rumal ri jastaq che k'o pa ri kanima'.

¹³Jeri' nak'ut, we ri uj xsach ri qachomab'al, wa' weri' xa rumal ri utoq'ob' ri Dyos, e we k'o ri qano'jb'al, xa rumal toq'ob'isab'al iwach ri ix. ¹⁴Rumal rech, che are ri loq'oq'eb'al uk'u'x ri Kristo kb'anow chqech che nimalaj qachomaj, we xa jun chi winaq xkamik rumal utoq'ob'isaxik kiwach nimalaj konojel, konojel na k'uri' xoquje' xekamik. ¹⁵Ri Are' xkamik

pakiwi' nimalaj konojel, arech ri k'o ri kik'aslemal, man k'o ta ri kik'aselmal xaq pa kech wi ri e'are', xane' kek'asi' rumal ri Are che xkamik e xk'astaj uwach kumal ri e'are'.

¹⁶Ri uj xas ukamik ub'ik ri', man kqil ta chi apan jun winaq xuwi ruk' uchomab'al winaq. K'atek'uri', we jumul kanoq xqachomaj uwach ri Kristo ruk' xaq uchomab'al winaq, ukamik ri' man jeri' ta chik uchomaxik kqab'ano. ¹⁷Ri jun winaq che k'o pa ri Kristo, ri are' jun k'ak' ub'anik ri'; ronojel ri ri'j winaq xq'ax ri', ri k'ak' winaq k'o chik waral. ¹⁸Ronojel weri', xas ruk' ri Dyos kpe wi, ri xb'anowik che kujutzir ruk' ri Are' rumal ri Kristo e xuya' chqech ri patanijik rech ri k'amow ib'. ¹⁹Rumal rech che pa ri Kristo k'o wi ri Dyos che xb'anowik arech kutzir ri uwachulew ruk' ri Are'. Ri are' man xril ta chi jumul ri kimak ri winaq, xane xukoj quk' ri uj ri utzij che rech k'amow ib'. ²⁰Ri uj ujuk'exwach ri Kristo, je kelik che ri Dyos kub'ij ri utzij qumal ri uj. Ri uj, nimalaj kqata chiwech weri' pa ri ub'i' ri Kristo: Chujutzir b'a' ruk' ri Dyos. ²¹Ri Are' che man reta'm ta uwach ri makaj, ri Dyos xub'an makaj chech Are' rumal toq'ob'isab'al qawach ri uj, arech uj suk'il rech ri Dyos pa ri Are'.

⁶K'atek'uri', ri uj che kujchakun ruk' ri Are', sib'alaj kqata chiwech, arech man ruk' ta itzel kik'ulaj ri usipanik ri Dyos. ²Ri are' kub'ij: Pa ri utzalaj taq q'ij xatintatab'ej; pa ri uq'ij ri kolotajem xatinkolo. Chiwilampe', kamik ri' utz ri q'ij, kamik ri uq'ij ri kolotajem. ³Man k'o ta jun winaq kqaya' b'e chrech arech kuriq ri k'ax, arech man k'o ta itzel tzij kb'ix puwi' ri qapatanijik, ⁴xane nimalaj kqawuqxa'nij qib' chuwach weri', che ri uj, uj ajpatanijel rech ri Dyos; ruk' jun nimalaj chuq'ab' pa taq ri k'ax, pa ri tuqa'ril e pa ri b'isob'al; ⁵pa taq ri ch'ayinem chqech, pa ri che' pa taq ch'o'j, pa ri kosib'al, pa taq ri man kujwar ta chaq'ab', pa taq ri wi'jal; ⁶rumal ri suk'il, ri no'jib'al, ri koch'onik, ri utzilal pa ri Tyoxlaj Uxlab'axel, pa ri qastzij loq'oq'eb'al k'u'x, ⁷pa ri saqalaj tzij, pa ri uchuq'ab' ri Dyos, rumal ri uchukb'al ri suk'il arech ri uj kqato' qib'; ⁸pa ri nim kujilitaj wi e pa ri itzel kujilitaj wi, pa ri jalum tzij e pa ri utz taq tzij kb'ix paqawi'; kujilitajik je' jas uj jo's taq winaq, k'atek'uri', ri uj xas kqab'ij wi ri saqalajtzij, ⁹e kb'an chqech che man ch'ob'tal ta qawach kne'b'a' konojel keta'm qawach; jeri' kb'an chqech che uj winaq che uj k'o chi pa ri kamikal, k'atek'uri', ri uj, uj k'aslik taq winaq, k'ajisam qawach, k'atek'ut man ujkamisam taj; ¹⁰uj winaq' che kujb'isonik, k'atek'ut sib'alaj kujki'kotik; uj meb'a'ib' k'atek'uri' sib'alaj keqaq'inomarisaj ek'i winaq; uj winaq che man k'o ta jun jas rech, k'atek'ut ronojel k'o quk'.

¹¹Ix, ix ajkorinto, ri uj ruk' nimalaj qanima' xujch'aw iwuk'; xqajaqo ri qanima' chiwech. ¹²Ri ix man ixya'l ta latz' pa ri qanima', ri uj xas uj ya'l latz' wa' pa ri iwech ix. ¹³Junam b'a' uk'axel chitzalij ix chqech uj; ri in kixinch'ab'ej ri ix jacha ix walk'uwa'l, xoquje' b'a' ri ix, chijaqa' b'a' ri iwanima'.

Ri kaqachilb'ej kan chiwech

¹⁴Mixb'e b'a' junam jacha kkib'an keb' wakax che junam kiwach kib'inik, kuk' ri man k'o ta ri kikojonik. ¿Jas ri ujunamtajil ri suk'il ruk' ri man konojonik taj? ¿Jas ujunamtajil ri chäj ruk' ri q'equ'm? ¹⁵¿Jas ujunamtajil ri Kristo ruk' ri B'eli'ar? ¿Jas ujunamtajil ri kkojonik ruk' ri man kkojon taj? ¹⁶Jas ujunamtajil ri Rachoch ri Dyos ruk' ri rachoch ri molom taq dyos? Ri uj, uj Rachoch ri k'aslik Dyos, jacha xub'ij ri Dyos: Ri in kk'o'ji' na wachoch ri' chkixo'l ri e'are', e ri in kinb'e na ri' pa ri wachoch ri'; in ri' in Kidyos e ri e'are', e'are enutinimit ri'. ¹⁷Rumal k'uri' chixel ub'ik chkixo'l we winaq ri' e naj chixk'ol wi chkech ri e'are', jeri' kub'ij ri Ajawxel. Michap jun itzel jas uwach e ri in kixink'ulaj ri'. ¹⁸In ri', in itat e ri ix, ix nuk'ojol ri' e ix numi'al ri', jeri' kub'ij ri Ajawxel che k'o sib'alaj ukowinem.

7¹Ix loq'alaj taq wech in, ruk' we taq tzij ri', chqach'ajch'ob'ej qib' chuwach ronojel itzel che rech b'aqilal e che rech ri uxlab'al e chqatyoxrisaj qib' pa ri xib'rikil chuwach ri Dyos.

²Chiya'a' b'a' jun qak'olib'al pa ri iwanima'. Ri uj, man k'o ta itzel xqab'an chrech jun winaq, ri uj man xqab'an taj arech jun winaq kusach sib'alaj upwaq, ri uj, man k'o ta jun winaq xqelaq'aj uchak. ³Ri in, man kinb'ij ta weri' chiwech jacha jun q'atb'altzij piwi'. Xane k'ateri' xinya ub'ixik chiwech che ri ix, ix k'o pa ri wanima' kneb'a' pa ri k'aslemal on pa ri kamikal. ⁴Ri in xas nukub'an ri nuk'u'x chiwij ri ix, ri in sib'alaj nim kixinwil wi. Ri in, innojinaq che kub'isab'al k'u'x e innojinaq che sib'alaj ki'kotemal pa taq ri k'ax kqak'owisaj.

Pab'lo pa ri Masedoni'a e ri upetb'al ri Tito

⁵Aretaq chi', xujopan pa ri Masedoni'a, ri qab'aqil man xuxlan taj, xane pa ronojel k'olib'al k'o sib'alaj k'ax: jela' k'o taq ri ch'o'j e waral ri' k'o ri xib'rikil*¹⁷. ⁶K'atek'ut, ri Dyos che kukub'isaj kik'u'x ri emoch'olik, kukub'isaj qak'u'x ri uj ruk' ri upetb'al ri Tito. ⁷K'atek'ut, man xuwi ta rumal ri upetb'al ri are', xane xoquje', rumal rech che xikub'isaj uk'u'x ri are'. Ri are xub'ij chqech che ri ix, ix k'o pa nimalaj irayib'al pa ri ik'u'x, xub'ij chqech ri k'ax pa ri iwanima', ri nimalaj toq'ob'isab'al nuwach ri in e ruk' weri', k'o nimalaj nuki'kotemal.

⁸We ri in, xinya ri b'is chiwech rumal ri nuwuj xintz'ib'aj, man kinoq' ta rumal wa' weri' -ri in kinwilo, che we nuwuj ri', xuya' jub'iq' b'isob'al chiwech- ⁹Kamik ri', sib'alaj kinki'kotik rumal weri'; man xa ta rumal, xixb'isonik, xane xa rumal che are we b'isob'al ri' xb'anowik che xik'ex ik'u'x. Xixb'isonik pa ri Dyos; k'atek'ut ruk' weri', ri uj, man k'o ta k'ax xqab'an uj chiwech. ¹⁰Ri b'isob'al che rumal ri Dyos, are kb'anowik che jun winaq kuk'e'x ri uk'u'x pa ri kolotajem; k'atek'ut, ri b'isob'al rech we uwachulew are wa' ri kya'ow ri kamikal. ¹¹Chiwila' b'a', ri jastaq xub'an chixo'l ri b'isob'al che rumal ri Dyos. ¡Nim xiwilij wi! ¡Nimalaj sachib'al mak! ¡Nimalaj oyowal! ¡Nimalaj xib'rikil! ¡Nimalaj rayib'al qanima! ¡Nimalaj k'ajasaxik wachaj! K'atek'uri', ri ix, xik'ut chqawach che pa ronojel weri', ri ix, ix utz. ¹²K'atek'ut, we ri in xixintz'ib'aj, man rumal ta ri jun ri xb'in ri itzel taq tzij e man rumal ta ri jun che xtow ri itzel taq tzij. Ri in are xinwaj che kuk'ut rib' ri utzil chixo'l chuwach ri Dyos che ri ix kitoq'ob'isaj qawach uj. ¹³Are wa' weri' ri qas ukub'isam qak'u'x.

E xtz'aqat chi na ri kub'isab'al nuk'u'x ruk' jun nimalaj ki'kotemal rumal ri uki'kotemal ri Tito, che ri ruxlab'al ri are' ja'maril xk'o'ji'k rumal nimalaj iwonojel ix. ¹⁴K'atek'uri', we ri in, nuya'om nim nuq'ijil chuwach ri are' iwumal ri ix, man kink'ix ta chrech weri'. Jeri' je' jas ub'ixik qab'im chiwech pa ronojel jastaq, che are qab'im ri saqalajtzij, xoquje' nak'ut, aretaq chi' qaya'om qaq'ijil chuwach ri Tito, qastzij nak'ut che xuk'ut rib' ri saqalajtzij. ¹⁵K'atek'uri', ri loq'oq'eb'al uk'u'x chiwech ri ix are sib'alaj nim chi na aretaq chi' kna'taj chrech che ri ix, ix nimanel chi nimalaj iwonojel; e che xik'ulaj ri are' ruk' xib'rikil e b'irb'item. ¹⁶Sib'alaj kinki'kotik ri in che kuya'o qas kinjikib'a' nuk'u'x chiwij ri ix.

Ri utzil chkech ri etyoxlaj taq winaq

⁸¹Achalaxik, ri uj kqaj arech ri ix kiweta'maj ri sipanik xuya' ri Dyos chkech ri Ekomon Tyox rech ri Masedoni'a. ²Kneb'a', k'o sib'alaj k'ax xkiriqo, ri e'are' k'o sib'alaj kiki'kotemal, k'atek'ut, ri e'are' che sib'alaj emeb'a'ib' sib'alaj k'i jastaq kech xkiya'o. ³Ri in kinya ub'ixik che ri e'are', xkiya'o ri kekowin che uya'ik, xoquje' are nim chi na xkiya'o chuwach ri kekowin che uya'ik, k'atek'uri', ruk' ronojel kanima', ⁴sib'alaj xkik'omij chqech arech ketob'anik pa ri patanjik: ri sipanik, che jun utzil chkech ri etyoxlaj taq winaq. ⁵E are nim

chi na chuwach ri qeye'b'al, ri e'are' xkijach kib', nab'e chrech ri Ajawxel e pa ukab' chqech ri uj, rumal che jeri' ri urayib'al ri Dyos, ⁶xa jek'uri', xqata chrech ri Tito, arech utz umolik ri pwaq kub'an chixo'l ri ix, je' jas xub'an chixo'l pa ri umajib'al uloq.

⁷K'atek'uri', jeri', che ri ix, ix utz pa ronojel: pa ri kojoniq, pa ri tzij, pa ri no'jinik, ri ix, ix aninaq pa ronojel, pa ri loq'oq'eb'al k'u'x che xqaq'axij chiwech, xoquje', utzalaj chib'ana' b'a' kamik ri' aretaq chi' kimol ri pwaq. ⁸Weri' man jun taqanik ta chiwech, xuwi are kwaj chanim ri' ri utzil chkech ri enik'aj chik e are kwaj kinwilo we qastzij ri loq'oq'eb'al ik'u'x. ⁹Ri ix iweta'm ri usipanik ri Qajaw Jesukristo, ri Are' che q'inom, rech toq'ob'isab'al iwach ri ix, xumeb'a'risaj rib' arech ri ix kixq'inomarik ruk' che meb'a' ri are'. ¹⁰Kinya' jun pixb'anik chiwech puwi' weri'; che xas are wa' ri utz chiwech ix, rumal ne' che junab'ir kanoq, ri ix, man xuwi taj che ix nab'e che ub'anik e che umolik ri pwaq, xane xoquje' ix ri xixjaqow uchomaxik. ¹¹Kamik ri', qas utz ub'anik chib'ana' b'a', arech che pa ri uk'isb'alil, ri aninaq uchomaxik ub'anik, qas je' b'a' che eloq, jacha ri kixkowin che uya'ik. ¹²Rumal rech che aretaq chi' aninaq kk'iy pa ri ranima' ri winaq, kk'am ri' ri jastaq k'o ruk' kuk'am uloq, e man kta ta ri' chrech ri man loq' taj kuya'o. ¹³Man utz ta ri' che enik'aj winaq chik k'o ronojel jastaq kech, k'atek'uri' ri ix man k'o ta chi ijastaq, are rajawaxik che junam ri ijastaq k'olik. ¹⁴Ri uk'u'x ri ijastaq iwech ri ix, che'uto' b'a' apanoq ri kirajawaxik ri e'are' pa we uchanim ri', arech xas jeri', pa jun q'ij chi apanoq, ri uk'u'xal ri jastaq kech ri e'are' kixuto' chi uloq ri ix pa ri irajawaxik e xa k'u jeri' pa junamil kk'o'ji' ri ik'aslemal. ¹⁵Je' jas kub'ij ri tz'ib'atalik: Ri jun che sib'alaj k'o jastaq xumolo, man k'o ta xto'taj ruk' e ri jun che xa jub'iq' xumolo, man k'o ta xub'an rajawaxik chrech.

**Ri Ekomon Tyox xkisik'ij ri are' arech
kokik qachi'l pa ri ub'e we sipanik ri'**

¹⁶Sib'alaj malyoxb'al chrech ri Dyos, che kukoj pa ri ranima' ri Tito ri jun nimalaj toq'ob'isab'al iwach ri ix, ¹⁷xuk'am uq'ab' ri xqata chrech. Xas uchanim, pa ri uchomab'al ri are' xb'e pa ri itinimit. ¹⁸Ruk' ri are', ri uj xqataq ub'i' ri jun achalaxik che nim kiltaj wi pa ronojel ri Komon Tyox rumal ri Utzalaj Tzij. ¹⁹E man xuwi ta weri', xane xoquje' e'are' ri Ekomon taq Tyox xesik'in chrech ri are', arech kokik qachi'l pa ri qab'e pa we jun sipanik ri', jawi' ri kujpatanijik wi ri uj, arech nimalaj uq'ijil ri Ajawxel e che xk'iy uloq pa ri qanima'. ²⁰Xa jek'uri', ri uj, man kqaj taj che kujyoq'ik rumal we nimalaj pwaq ri' che k'o chqij kqachajij ri uj; ²¹rumal rech, che ri uj kqaj ri utzil chuwach ri Dyos e xoquje' chkiwach ri winaq. ²²Kuk' ri e'are', xoquje' ri uj, kqataq ub'i ri jun qachalal; ri are' che k'i taq mul e pa ri ub'antajik, qilom chik che ri are' qastzij uya'om ri ranima'; e uchanim ri' qas ruk' ronojel ranima' kraj ktob'anik, rumal che sib'alaj ukub'a'm uk'u'x chiwij ri ix. ²³Ri Tito, ri are' wachi'l ri in e wajchak chixo'l ri ix; ri enik'aj chik, e'are' ri e'achalaxik che etaqom ub'ik chkech ri Ekomon Tyox: E'are uq'ijil ri Kristo. ²⁴Chik'utu' b'a' chkiwach ri Ekomon Tyox ri utzalaj loq'oq'eb'al ik'u'x e chijikomaj b'a' chkiwach ronojel ri utzil xintzijoj chiwech ri ix.

⁹¹K'atek'uri', puwi' we jun patanajik ri' che rech utoq'ob'isaxik kiwach ri etyoxlaj taq winaq, man rajawaxik taj kixintz'ib'aj apanoq. ²Ri in, weta'm ri raninaqil ri iwanima', che rumal nim nuq'ijil chkiwach ri e'ajmasedoni'a, e kinb'ij chkech ri e'are': «Ri Akaya xas junab'ir ri' kisuk'ub'am chi kib'», e ri raninaqil ri iwanima' ix, jun nimalaj k'utb'al chkiwach sib'alaj ek'i winaq chik. ³K'atek'uri', xas ke'intaq ub'ik ri e'achalaxik iwuk', arech ri nimalaj qaq'ij che xas iwumal ri ix, man kchup ta uwach e arech qas kisuk'ub'a' apan iwib' je' jas kinb'ij chiwech. ⁴Wene' keb'e ri e'ajmasedoni'o wuk' ri in e we man isuk'ub'a'm ta iwib' ix,

kixkiriqa' na k'uri', xajek'uri' ri nimalaj qaq'ij iwumal ix kk'extaj b'a' ri' pa jun nimalaj qak'ixb'al e xoquje' nimalaj ik'ixb'al na k'uri' ri ix. ⁵Xajek'uri', ri in xinchomaj che rajawaxik kenab'ejik ub'ik ri e'achalaxik pa ri itinimit, arech kkinab'isaj usuk'umaxik apanoq ri nimalaj isipanik jacha ri ib'im uloq, arech qas jun utzalaj sipanik kisuk'umaj apanoq e man je ta ri' jacha jun xu'yalaj sipanik.

**Ri jun che nimalaj ktikonijik,
ruk' nimalaj ri' kuyak na ri uwach**

⁶Chixchoman puwi' weri': ri jun che ktikonijik ruk' xu'yal, xoquje' ruk' xu'yal ri' kuyak na ri uwach; ri jun che nimalaj ktiko'nijik, ruk' nimalaj ri' kuyak na ri uwach. ⁷Ronojel winaq chuya' b'a' ri jastaq che xuchomaj pa ri ranima', muya' b'a' pa ri oq'ej on che xa ch'ijejem chrech, rumal rech che ri Dyos kuloq'oq'ej ri' ri are' che kuya' ri jastaq ruk' ki'kotemal. ⁸Ri Dyos, k'o sib'alaj uchuq'ab' arech kuya' chiwech sib'alaj k'i taq sipanik, arech ronojel mul ri ix k'o ri rajawaxik chiwech e kto'taj na uch'aqata'q ri' arech ri ix kixkowinik kib'an ri utzil, ⁹jeri' jas tz'ib'atalik: Nojinaq uq'ab' chrech ri xusipaj; sib'alaj xuya' chkech ri emeb'a'ib'; ri usuk'il junalik kanajinaq kanoq.

¹⁰Ri Are' che sib'alaj kuya' ri ija' chrech ri ajtikonel e kuya' ri uwa kutijo, xoquje' kuya' na ri' sib'alaj ri ija' chiwech ri ix e kupoq'isaj na ri' ri uwach e kuk'iyisaj na ri' ri uwach ri suk'alaj isipanik. ¹¹Ix q'inom ri' pa ronojel jastaq, kixkowin na ri' che kiya' ronojel uwach sipanik e weri' kub'an na ri' chqech ri uj che sib'alaj kujmaltyoxin chuwach ri Dyos. ¹²Rumal rech, che ri uchak we sipanik ri', man xuwi taj kchakun chkech ri etyoxlaj taq winaq, xane xoquje' jun k'iyb'al rech maltyoxinik chrech ri Dyos. ¹³Ruk' we jun patanajik ri', kuk'utunisaj chiwach ix, ix jachin ri ix, kemaltyoxin ri' chrech ri Dyos rumal rech che ri ix kixniman chuwach ri ub'ixik ri Utzalaj Utzij ri Kristo e rumal ri nimalaj riqoj iwib' kuk' ri e'are' e kuk' chi nimalaj konojel. ¹⁴K'atek'uri' ruk' ri kich'awem ruk' ri Dyos piwi' ri ix, kuk'ut ri loq'oq'eb'al kik'u'x kiya'om chiwech ri ix, rumal ri sipanik xuq'ejejeje ri Dyos piwi' ri ix. ¹⁵Maltyox b'a' chrech ri Dyos rumal ri nimalaj taq usipanik.

Ri uchuq'ab' ri Pab'lo

¹⁰¹Xas in wi ri in Pab'lo, ri kintow chiwech pa ri uje'lal e ri ukme'lal ri Kristo, ri in che kinwonej wib' chixo'l ri ix, ri in che sib'alaj xintij nuchuq'ab' iwuk' aretaq chi' man in k'o ta iwuk'. ²Ri in kinta chiwech: aretaq chi' in k'o chi pa ri itinimit, mata b'a' rajawaxik che ri in kinkoj ri nuchuq'ab' iwuk', jeri' jas ri kinchomaj ri in kuk' ejujun che kkichomaj che are uj nimanek chrech ri b'aqilal. ³Qastzij nak'ut che ri uj ujk'aslik pa ri qab'aqil, k'atek'uri', ri uj man kujch'ojin taj chi rumal ri b'aqilal. ⁴Man jet a ri'! ri jetaq qachukb'al pa ri ch'o'j man k'o ta pa ri b'aqilal, xane k'o pa patanajik chech ri Dyos e kkowinik kuwilij ri kowlaj taq ja rech ch'o'j. Ri uj kqawilij ri tzij che man utz taj, ⁵ronojel nimal chuq'ab' che kk'ulela'n che ri retamb'al ri Dyos e ronojel chomanik, qokisaj pa qaq'ab' arech kqak'am ub'ik pa ri nimanek chuwach ri Kristo. ⁶E ri uj qasuk'umam qib' che uk'ajisaxik uwach ronojel ri man kniman taj, are taq chi' che utz ri inimanik ri ix. ⁷Utz rilik, unik'oxik chib'ana' b'a' weri'. We k'o jun kuchomaj che ri are' rech ri Kristo; gas utz uchomanik b'a' chub'ana' b'a' pa rech wi weri': we ri are', rech ri Kristo, xoquje' ri uj rech ri' ri Kristo. ⁸K'atek'uri', kne'b'a' ri in sib'alaj utz utzijoxik kinb'an puwi' ri uq'ijil ri qakowinem che xuya' ri Ajawxel chqech, arech kqayak iwach ri ix, e man xa ta rumal arech kqak'is tzij piwi'; ri in man k'o ta kink'ix ri'. ⁹Ri in, man kinwaj taj kixinxib'ij rumal taq we nuwuj kintz'ib'aj chiwech. ¹⁰Kb'ix nak'ut: «Ri jetaq wuj ktz'ib'axik sib'alaj k'ax ktaqik e sib'alaj k'o uchuq'ab'. K'atek'uri', ri ub'antajik

ri ub'aqil aretaq chi' k'o waral xas tuqa'r wi e ri utzij xas itzel ub'antajik». ¹¹Chuchomaj b'a' pa rech wi ri jun winaq ri': ri uj, uj jeri' ruk' ri qatzij aretaq chi' kqatz'ib'aj ri jetaq qawuj, aretaq chi' naj uj k'o wi, xoquje' uj jeri' we uj k'o naqaj, e xas uj jewi pa ri qab'antajik.

**Ri utzalejixik tzij kub'an ri Pab'lo
puwi' ri uk'olem xu'yal**

¹²Qastzij nak'ut, ri uj man nimal ta chqech, on man kqajunamatisaj ta qib' kuk' enik'aj winaq che xas pa kech wi e'are' utz taq utzijoxik kib' kkib'ano. Ri e'are' kketaj kib' ruk' ri kichomanik e'are' e kkijunamatisaj aq'an kib' xas kuk' wi e'are': ri e'are', xas man k'o ta kino'j. ¹³K'atek'uri', ri uj man kqak'ut ta ri' jun nimalaj qaq'ij, xane are qetaj qib' ri' ruk' ri jun etab'al xuya' ri Dyos chqech: che xuya chqech kujopan iwuk' ix. ¹⁴Rumal rech che man kqaya' ta uwi' che ub'ixik weri', weta mata xujopan iwuk' ri ix; ri uj qastzij xujopan iwuk' ruk' ri Utzalaj Utzij ri Kristo.

¹⁵Ri uj man nim ta qaq'ij kqak'utu rumal kichak enik'aj chik xkib'ano; xane are kaqeye'j ruk' ri uk'iyik ri ikojonik ix, kk'iy chi na ri qaq'ijil uj jacha ri jun qetal xqab'ij kanoq, ¹⁶che xqak'am ub'ik ri Utzalaj Tzij chi naj chi na chrech ri itinimit ix; e man kqaj taj kujchakun pa jun k'olb'al jawi' chakuninaq chik jun chik, e man kqaj taj che k'o qaq'ijil pa jun chak chik che suk'umatajinaq chi rumal jun chik. ¹⁷Ri jun che nimalaj uq'ij kuk'utu, chuk'utu' b'a' ri nimalaj uq'ijil pa ri Ajawxel. ¹⁸Man utz ta ri' ri jun che nimalaj uq'ij kuk'utu chb'il rib', xane are nimalaj uq'ij ri' ri jun che are ri Ajawxel kuk'ut nimalaj uq'ij.

Ri Pab'lo kkowinik kunimarisaj ri uq'ijil

11¹Kwaj ne' che weta ri ix kixkowin che uch'ijik jub'iq' che in jun winaq che k'ax nuch'ab'exik! K'atek'uri', ri ix qas tzij wa' kiniq'i'o*²⁰. ²Ri in, inachixom chiwech jeri' jacha kachixonik ri Dyos chiwech; rumal rech che ri in xinb'an jun ch'ab' ali chiwech xuwi rech jun achajilal, arech qas ix jun suk'alaj q'apoj ali chuwach ri Kristo*²¹. ³K'atek'uri', kinxib'ij wib', che jacha ri Eva, che ri Kumatz xusub'u ruk' ri itzel uno'jib'al, xoquje' wene' ri ix ktzeletaj ri ichomanik e wene' kixb'e naj e kisach ri moch'och'em ib' chuwach ri Kristo. ⁴Rumal rech che we kpe chi jun winaq che kuya ub'ixik chi jun Jesus che man xinya ta ub'ixik in chiwech k'atek'uri', we kik'am jun chik Uxlab'xel k'extal chuwach ri ik'amom chi ri ix, on kik'am chi jun Utzalaj Tzij chik che k'extal chuwach ri xk'amtaj iwumal; qastzij nak'ut che xaq ja'e ri' chiwech! ⁵K'atek'uri', ri in kinchomaj che man in ch'uti'n ta chkiwach we «enimalaj taq e'apostol ri'»*²². ⁶We ri in man qas ta kel ri nutz'ij, k'o ne' nimalaj taq nuno'jib'al, chkiwach konojel e pa ronojel jas uwach, ri uj qak'utum weri' chiwach ri ix.

⁷¿On xinmakun in wa', aretaq chi' xinya' ub'ixik chiwech ri Utzalaj Utzij ri Dyos e man k'o ta jun pwaq xinta chiwech, e xoquje' xinqasaj wib' arech ri ix nimalaj iq'ij xinya'o? ⁸Ri in, xinjol ri jastaq kech enik'aj chik Komon Tyox, aretaq chi' ri in xink'am keb' oxib' pwaq che kech e'are', arech kixinpatanij ri ix. ⁹E aretaq chi' ri in, in k'o pa ri itinimit e ri in k'o nurajawaxik, ri in xinwil wib', man in eqa'n ta chrech jun winaq xinb'ano; e'are' ne ri e'achalaxik che xepe pa ri Masedoni'a ri keyo'w chwech ri nujastaq che rajawaxik chwech. Ri in man xwaj taj che in eqa'n chrech jun winaq e xas man kinwaj ta wi weri'. ¹⁰Weri', xas rumal ri saqalaj utzij ri Kristo che k'o wuk' ri in! We nuq'ijil ri' man ktoqix ta wa' chwech pa ri tinimit Akaya. ¹¹¿Jas che'? ¿La xa rumal che man kixinloq'oj ta ri in? ¿Dyos wa' reta'm weri'!

¹²E ri jastaq che kinb'ano, chi kintaqej na ub'anik wa', arech ri in, kinwesaj ub'i ronojel jas uwach chkech ri e'are' che kkitzukurij e che are kkaj kejunamtaj quk' ri uj ruk' ri

knimarisaj kiq'ij. ¹³Rumal kech, wa' we winaq ri' ejo's taq e'apostol, e'ajsub'unel taq ajpatanib' che kkikoj kib' jacha e'apostol rech ri Kristo. ¹⁴E weri', man sachib'al k'u'x taj, utz nak'ut. Ri Satanas, xoquje' kukoj rib' jeri' jacha jun utzalaj anjel rech saqil. ¹⁵Xa jek'uri', man sachib'al k'u'x ta ri', che ri e'ajpataninelab' chrech are', che kkikoj kib' jacha e'ajpataninelab' rech ri suk'il. K'atek'uri', ri uk'isb'al kech, jeri' na k'uri' jacha ri kichak.

¹⁶Ri in, kinb'ij chi jumul chiwech, michomaj b'a' che ri in k'ax nuch'ab'exik; k'atek'uri', kne'b'a' k'ax nuch'ab'exik, chik'ama' b'a' uq'ab' che in jeri'; rajawaxik che xoquje' ri in kuya'o kinb'ij jub'iq' ri nuq'ijil. ¹⁷Ri tzij kinya na ub'ixik chiwech, man kinb'ij taj jeri' jacha kraj ri Ajawxel, xane kinb'ij na wa' in jeri' jacha in jun ch'u'j winaq, e xa jek'uri' kinjikib'a' nuk'u'x che k'o ri' ri rumal xas kinya ri nuq'ijil. ¹⁸Ek'i nak'ut ri kkiya' ri nimalaj kiq'ijil rumal ri kib'aqil, xoquje' ri in kinya' na wa' nimalaj nuq'ijil. ¹⁹Ri ix sib'alaj kiwaj ke'iq'i'o ri ech'u'j taq winaq, ri ix che k'o sib'alaj ino'jb'al! ²⁰Ri ix, kiq'i'o che kb'an k'ax chiwech pa ri ichak, che kixtijik, che kixeleq'axik, che ketzelax iwach, che kixch'ay cho ipalaj. ²¹Ri in, kinb'ij weri' rech ik'ixb'al ix; kraj ne lo, che ri uj, kujchuqma'yik kujka'y chiwach ix.

K'atek'uri', xaq pasach uwach ne' kuk'ut wi ri uch'uq'ab' jun winaq –jun moxil wa' ri kinb'ij– xoquje' ri in nimal uk'utik wa' kinb'ano ri nuchuq'ab'. ²²¿Che ri e'are' e'ajheb're'o? Xoquje' ri in, in ajheb're'o, ¿che e'ajisra'elita? Xoquje' ri in, in ajisra'elita, ¿che ri e'are erija'lil ri Ab'raham? Xoquje' ri in, in rija'lil ri Ab'raham. ²³¿Che erajpataninelab' ri Kristo? –Kinb'ij jun moxil wa'– ri in, in nimalaj ajpataninel chi na chkiwach ri e'are'. In nim chi na chkiwach rumal taq ri chak; in nim chi na chkiwach rumal che xintz'apix pa che', in nim chi na chkiwach rumal taq ri ch'ayinik b'anom chwech, in nim chi na chkiwach rumal che naqaj inok'owinaq chuwach ri kamikal. ²⁴Job' mul chik, nuriqom pakiq'ab' ri e'ajjudi'o juwinaq b'e'lejlajuj ch'ayinik ruk' asyar. ²⁵Oxmul chik inch'iyom ruk' ri ch'imi'y; jumul ink'yaqom chech taq ab'aj; oxmul jutjub'inaq ub'i ri nujukub' pa ri ja', jumul chik, xinkanaj jun q'ij ruk' jun aq'ab' pa ri upanik'ajal ri polow. ²⁶K'ilaj taq b'inem; nim taq k'ax rumal ri nim taq ja'; nim k'ax kumal taq ri elaq'omab'; k'ax kumal ri e'nuwinaq; k'ax kumal ri man e'ajjudi'o taj; k'ax pa taq ri nim taq tinimit; k'ax pa taq ri tz'inalik taq ulew; k'ax pa taq ri polow; k'ax chkixo'l ri ejo's taq achalaxik, ²⁷chak e kosik; k'i taq aq'ab' che man kok ta nuwaram; xinnumik e xchaqij nuchi'; k'i taq q'ij xinmewajik; xinq'axij tew e xinq'axij in sanalik. ²⁸K'atek'uri', man kinch'a' taj ri kinchoman puwi' ronojel q'ij: ¿ri kinmayow pakiwi' konojel ri Ekomon Tyox! ²⁹We k'o jun ktuqa'rik, ¿la man xoquje' taj kintuqa'r ri in? We k'o jun ktzaqik ¿la man kinporoj ta wib' ri in?

³⁰We rajawaxik che ri in kink'ut nuq'ijil, kink'ut b'a' ri nuq'ijil pa ri nutuqa'ril. ³¹Ri Udyos e ri Utatxel ri Qajawxel Jesus, sib'alaj maltyoxib'al chrech ri are' chub'eq'ij chub'esaj; ri are' reta'm, che ri in, man xaq ta xinjo'snik. ³²Pa ri Damasko, ri uq'atb'altzij ri ajawinel Aretas, xe'ukoj chajinel arech kkichajij ri kitinimit ri e'ajdamasko, arech kinkichapo ri in. ³³K'atek'uri', pa jun wantana e pa jun chakach, xinkiqasaj uloq ikim cho ri utapya ri tinimit, xa jek'uri' xinto'taj pa kiq'ab'.

12¹¿La rajawaxik che ri in kink'ut nuq'ijil? –kne'b'a', weri' man k'o ta jun utz kuk'ama' uloq– kintzijon na wa' puwi' taq ri jetaq ichi'k' nub'anom pa ri Ajawxel e ri jetaq uq'alajisanik xub'an ri Ajawxel chnuwach. ²Ri in weta'm uwach jun achi pa ri Kristo, che kajlajuj junab' kamik ri' –che, pa ri ub'aqil on man pa ub'aqil taj, man weta'm taj, are ri Dyos reta'm wa' weri'– we achi ri', xk'am ub'ik xas pa urox kaj. ³K'atek'uri', weta'm, che we achi ri' –pa ub'aqil on man pa ub'aqil taj, are ri Dyos reta'm wa' weri'– ⁴Weta'm che xk'am ub'ik xas pa ri kik'olb'al ri esuk' winaq che k'astajinaq chi kiwach, k'atek'uri' xuta nimalaj taq tzij, che man ya'tal ta chrech jun achi kub'ij we tzij ri'. ⁵Kink'ut na wa' ri uq'ijil we jun achi ri', k'atek'ut, ri in, xuwi' kinkoj na wa' ri nimalaj nuq'ijil puwi' ri nutuqa'ril.

⁶K'atek'uri', we ri in kinwaj kink'ut ri nimalaj nuq'ijil, man in jun ch'ujlaj winaq b'a' ri', qas kinya b'a' ub'ixik ri' ri saqalajtziy. K'atek'ut, kinq'il wib' chrech weri' rumal rech che kinxib'ij wib', wene' k'o jun winaq che sib'alaj utz chi na kuchomaj panuwi' chuwach ri krilo on chuwach ri nutzijoxik kb'anik ⁷K'atek'uri', arech man kk'o'ji' ta nimalaj nuq'ijil ruk' taq ri utzalaj taq jastaq che xq'alajisax chnuwach, ri in xokisax jun k'ax pa ri nub'aqil jun anjel rech ri Satanas che kinuch'ay cho nupalaj –arech ri in man kk'o'ji' ta nim nuq'ijil. ⁸Rumal k'u wa' weri', oxmul, nutom chrech ri Ajawxel, arech naj kuk'yaq ub'i weri' chwech ri in. ⁹K'atek'ut, ri are' xub'ij chwech: «Kub'an la' ri nusipanik nuya'om chawech, rumal rech, che ri uchuq'ab' ri Dyos, kuk'ut rib' pa ri tuqa'ril». Xa jek'uri', ruk' ronojel wanima', ri in, kink'ut na wa' ri nuq'ijil pa ri nutuqa'ril, arech kjeqi' wuk' ri in ri uchuq'ab' ri Kristo. ¹⁰Rumal k'uwa', ri in sib'alaj utz kinna'o in k'o pa taq ri nutuqa'ril, pa taq ri nuyoq'ik, pa taq ri k'ax, pa taq ri oqatanik e pa taq ri b'is oq'ej, rumal rech che in k'o pa ri utoq'ob' ri Kristo; rumal rech che aretaq chi' tuqa'r ink'olik, ri in k'o ri nuchoq'ab'.

¹¹Xa jeri' k'ut, ;chiniwila' b'a', ri in, in jun ch'u'j winaq!; ix xixb'anow chwech che inch'u'j winaq. Rajawaxik nak'ut weta xiniwuqxa'nij ri ix che ub'ixik ri utzil panuwi'. Rumal rech che ri in man nitz' ta nub'antajik ri' chkiwach ri «enimalaj taq apostol». ri', kneb'a' che ri in xas man k'o ta nub'antajik. ¹²Ri ub'antajik jun apostol xas xb'antajik wi chixo'l wi ri ix: tz'aqatalaj chuq'ab' pa taq ri k'ax, xoquje' xb'antajik pa taq ri k'utb'al e pa taq ri mayib'al. ¹³¿Jas ri man xya' ta chiwech ix che xya chkech ri enik'aj taq Komon Tyox chik? Xuwi ne', che ri in man xinta ta nurajil chiwech, ;Chisacha' b'a' we nimalaj numak ri! ¹⁴Chiwilampe', are wa' ri uroxmul chik, che ri in, kinsuk'umaj wib', arech kinb'e pa ri itinimit, k'atek'uri', man k'o ta nurajil ri' kinta chiwech; rumal rech, che man are ta kinwaj uwach ri ipwaq, xane are kinwaj iwach ri ix. Rumal rech, che man are ta taqal chkij ri e'ak'alab' che e'are kiya'ow ri pwaq chkech ri enan tat, xane are ri enan tat keya'ow chkech ri e'ak'alab'. ¹⁵K'atek'uri', ri in, ruk' ronojel wanima' kinya na ri' ronojel ri nuk'aslemal piwi' ri ix, rumal ri utoq'ob'isaxik ri iwuxlab'al ix. Ruk' sib'alaj kixinloq'oq'ej ri in. ¿La man jeta k'u ri' ri nuloq'oq'exik ri in?

¹⁶K'atek'uri', qastzij nak'ut, ri in kinkowinik kinb'ij, che ri in, man k'o ta nurajil xinta chiwech. K'atek'uri', chi ruk' keb' nupalaj, ri in; achalaxik, xinkowinik xixinsub'u. ¹⁷¿La k'o jun winaq che xintaq ub'i in iwuk' che xuta pwaq chiwech? ¹⁸Ri in, xintaq ub'i ri Tito iwuk' e ruk' are', xintaq chi ub'i' jun qachalal. ¿La k'o pwaq xuta ri Tito chiwech? ¿La man xujb'e ta pa xa junamlaj uxlab'al? ¿La man junam ta ub'anik xqab'an ri jastaq?

**Ri in, kinxib'ij wib',
che aretaq chi' kinopan iwuk' ri ix,
kixinriqa' jeri' je' jas ri man kinwaj taj**

¹⁹Ojer chik, ri ix sib'alaj kichomaj, che ri uj are kqaj kqato' qib' chiwach. K'atek'uri', ri uj kqab'ij weri', chuwach ri Dyos pa ri Kristo. E ronojel weri', ixloq'alaj taq winaq chnuwach, arech ri ix kixyakatajik. ²⁰Ri in, kinxib'ij wib', che aretaq chi' kinopan iwuk' ri ix, kixinriqa' jacha ri man kinwaj ta in, k'atek'uri', wene' ri ix, kiniriqo jeri' je' jas ri ix man kiwaj taj: che k'o ri ch'o'j, ri kyaqrenik, ri achixom, ri jetaq ch'akanik, ri itzel taq tzij, ri jalum taq tzij chkixo'l taq ri juq'at, ri jetaq man, utz taj.

²¹Kinxib'ij wib', che wene' aretaq chi' kinopan pa ri jumal chik iwuk', ri Dyos kub'an chwech che kinmoch'och'ej na wib' iwumal ri ix, e che xas rajawaxik che kinoq' na kumal enik'aj che xemakunik, k'atek'uri' man xkik'ex ta ri kik'u'x chuwach ri man suk' ta wi ri kik'aslemal pa taq ri makunik ruk' ixoq achi e pa ri itzelalaj k'aslemal.

13¹Oxmul chi wa' ri' che ri in kinb'e pa ri itinimit. Ronojel wa' weri', k'o uq'atb'altzij wa' ruk' ri kitzij ekeb' on e'oxib' taq ech'awel. ²Xb'itaj weri' chkech ri e'are' che emakuninaq chi kanoq e xoquje' chkech konojel ri enik'aj chik; e kinkamulij chi ub'ixik weri', kamik ri' che ri in inelenaq uloq iwuk'; jeri' nak'uri' jacha pa ri ukamul che xink'oji' chixo'l ix, we kinopan chi na jumul iwuk', kinb'an ri' ri nuchak ruk' chuq'ab'. ³Rumal rech, che ri ix, xas kiwaj jun k'utb'al, arech kiwilo, la gas are ri Kristo kch'aw wuk' ri in; ri Are' che man tuqa'r ta iwuk', xane ri Are' k'o uchuq'ab' chixo'l ri ix. ⁴Qastzij ne', che ri Are' xkoj cho ri ripib'al rumal ri utuqa'ril, k'atek'ut, k'aslik rumal ri uchuq'ab' ri Dyos. Jeri' k'ut, xoquje' ri uj ujtuga'r ruk' ri Are', k'atek'uri', k'ujk'asi' ri' ruk' ri Are' rumal ri uchuq'ab' ri Dyos che kutoq'ob'isaj iwach ri ix.

⁵Chinik'oj b'a' iwib' ix la gas ix k'o pa ri kojoni. ¿La man kiwil taj che ri Kristo xas k'o iwuk' ix? Xuwi ne', we ri ix, xas kiwilo che gas ix itzel taq winaq wi. ⁶Ri in, kinweye'j, che ri ix kiwilo che ri uj xas utz kujilik.

⁷Ri uj, kujch'aw ruk' ri Dyos, arech ri ix man k'o ta jun itzel kib'ano; man are ta kaqeye'j che are kujch'akan pa ri k'ax, xane are kqaj kqilo kib'an ri utzil, pune'taj are utz kixel ix chqawach ri uj. ⁸Rumal rech che ri uj, man k'o ta qakowinem chuwach ri saqalaj tzij, ri uj xuwi qaya'om qawach ruk' ri saqalaj tzij.

⁹Qastzij nak'ut, che ri uj, kujki'kotik, aretaq chi' ri uj, uj tuqa'r chiwach, e ri ix are k'o ichuq'ab' chqawach. Ri kaqata ri uj pa ri qach'awem ruk' ri Dyos, are che ri ix k'o ichuq'ab'.

¹⁰Rumal kuwa', kintz'ib'aj weri' chiwech, aretaq chi' ri in, inelenaq uloq chixo'l; arech, aretaq chi' kinopan chixo'l, man rajawaxik taj kink'ut ri nuchuq'ab' che are ri Ajawxel xya'ow chwech, arech ri in xa kinyakanik e man xa ta kinwilinik.

Ri usipanik ri Ajawxel

e ri loq'oq'eb'al uk'u'x ri Dyos

¹¹K'atek'uri', ix achalaxik, chixki'kot b'a'; chiya'a' b'a' ri ichuq'ab' chb'il taq iwib', chikub'a' b'a' taq ik'u'x; xa junam b'a' chib'ana' chrech ri ichomanik, chik'aslemaj b'a' ri nimalaj utzil; k'atek'uri', ri Dyos che are ajch'aq'e' ri loq'oq'eb'al k'u'x e ajchaq'e' ri nimalaj utzil, kk'o'ji' na ri' iwuk'. ¹²Chiya'a' b'a' chb'il taq iwib' ri jun rutzil iwach ruk' jun tyoxlaj tz'umanik. Konojel ri etyoxlaj taq winaq, kkiya' apan jun rutzil iwach.

¹³Ri nimalaj usipanik ri Ajawxel Jesus Kristo; ri loq'oq'eb'al uk'u'x ri Dyos e ri uk'aslemal ri Tyoxlaj Uxlab'xel kk'o'ji' b'a' iwuk' nimalaj iwonojel.